

# FI lausuntopyyntö VV

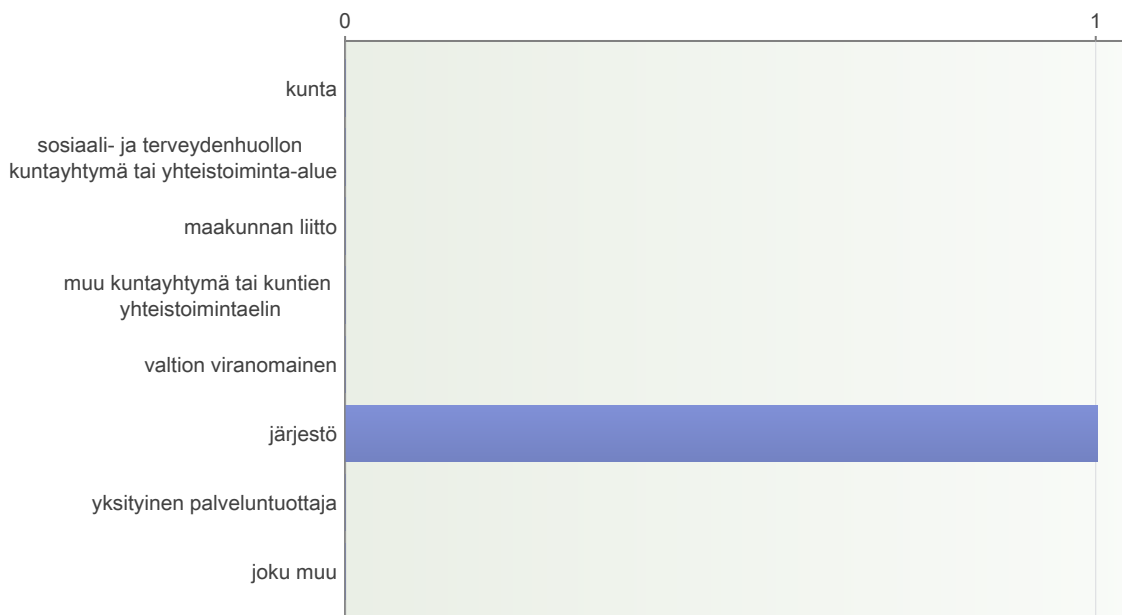
## 1. TAUSTATIEDOT

Vastaajien määrä: 1

Vastaajatahon virallinen nimi	Vastauksen kirjanneen henkilön nimi	Vastauksen vastuuhenkilön yhteystiedot	Lausuntopyynnön käsittelypäivämäärä toimielimessä	Toimielimen nimi
Näkemisen ja silmäterveyden toimiala NÄE ry	Panu Tast	panu.tast@naery.fi	08.03.2017	NÄE ry:n hallitus

## 2. Onko vastaaja

Vastaajien määrä: 1



## 3. 1. Voidaanko uudistuksella kaventaa väestön terveys- ja hyvinvointieroja sekä parantaa palvelujen yhdenvertaista saatavuutta?

Vastaajien määrä: 1



#### 4. Vapaamuotoiset huomiot.

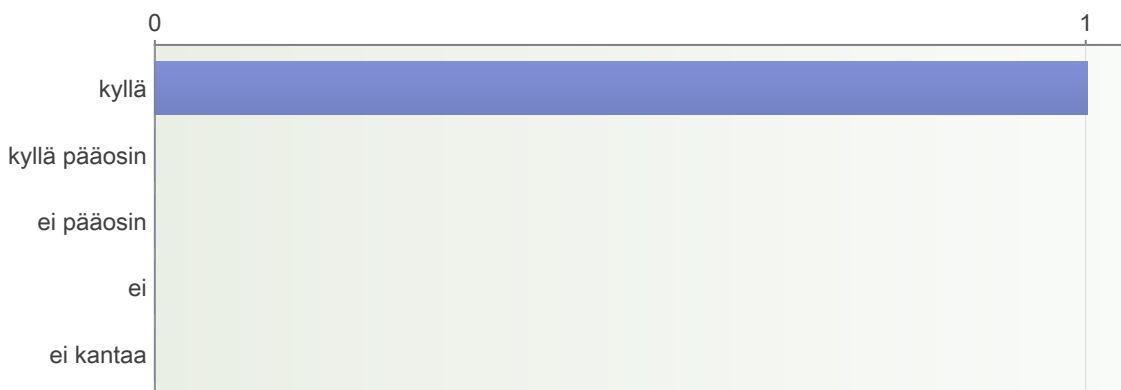
Vastaajien määrä: 1

- Uudistuksessa hyödynnetään paremmin käytettävissä olevat sote-resurssit, mikä lähtökohtaisesti parantaa palveluiden saatavuutta ja sitä kautta terveys- ja hyvinvointieroja. Erityisesti yksityisten sote-toimijoiden kytkeminen mukaan palvelutuotantoon parantaa kansalaisten mahdollisuuksia hakeutua palveluiden piiriin omien tarpeidensa mukaisesti.

Myös palveluiden järjestämisen ja tuottamisen erottaminen edistää yhdenvertaisuutta saatavuutta.

#### 5. 2. Edistääkö uudistus tarkoituksenmukaisella tavalla asiakkaan vaikutusmahdollisuuksia omiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1



## 6. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lakiesitys parantaa merkittävästi asiakkaiden omiin palveluihinsa vaikuttamismahdollisuuksia. Peruspalveluiden ns. suoran tuottajan valinta ja erikoispalveluiden valinnan mahdollisuus maksu- ja asiakasetelin sekä henkilökohtaisen budjetoinnin kautta parantavat merkittävästi tilannetta nykyisestä.

Lisääntyneistä vaikuttamismahdollisuuksista huolimatta järjestäjätaholla on esityksen mukaan yksiselitteinen vastuu tavoitteiden asetannasta sekä hoivaan pääsyn kriteereistä.

## 7. 3. Antaako uudistus asiakkaalle riittävät mahdollisuudet hakeutua asiakkaan omaan tilanteeseen sopivaan palveluun?

Vastaajien määrä: 1



## 8. Vapaamuotoiset huomiot.

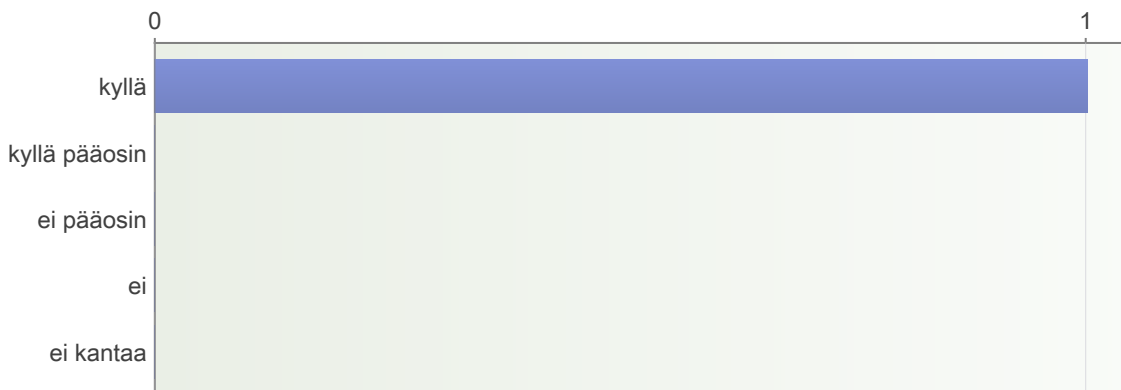
Vastaajien määrä: 1

- Esityksen kokonaisuus on pääosin hyvin mietitty ja selkeä kokonaisuus. Esityksen mukaan valinnan tekee aidosti asiakas, ei palveluiden tuottaja tai järjestäjä. Lisäksi esitykseen sisältyy riittävä tuki niille, joilla ei ole halua tai kykyä tehdä valintoja itsenäisesti.

Huomiota tulisi viimeistelyssä kiinnittää vielä siihen, että asiakas hakeutuu palveluihin usein eri reittejä pitkin - ei pelkästään ensisijaisen palveluntuottajan, sote-keskuksen, kautta. Esimerkiksi silmäterveyspalveluihin on vuosikymmenten ajan hakeuduttu suoraan; ensin optikolle ja optikon todetessa tarpeen silmälääkärille. Totutut palvelupolut pitää pystyä säilyttämään hyödyntäen maksu- ja asiakaseteliin liittyvien palvelutarpeen arvionnissa digitaalisia palvelukanavia.

9. 4. Jos asiakkaalla on laaja-alaisia palveluntarpeita, toteutuuko uudistuksessa asiakkaan mahdollisuus saada tarpeen mukaisella tavalla yhteensovitettuja palveluita?

Vastaajien määrä: 1



10. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Laajan palvelutarpeen asiakkaat ohjautuvat suoraan maakunnan järjestäjätahon asiakkaaksi, jossa hänelle tehdään tarvittava palvelusuunnitelma. Erityisesti tämän, merkittävästi kustannuksia tuottavan asiakasryhmän osalta sote-integraatio toteutuu huomattavasti nykyjärjestelmää paremmin.

11. 5. Antaako uudistus riittävät edellytykset saavuttaa 3 miljardin euron kustannusten kasvun hillinnän tavoite?

Vastaajien määrä: 1



## 12. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kustannusten kasvun hillinnän tavoite voidaan saavuttaa vain koko järjestelmän tuottavuuden nousun kautta. Uudistus luo tälle olosuhteet, erityisesti valinnanvapauden ja sitä kautta syntyvien aitojen palvelumarkkinoiden ja kuluttajaohjauksen kautta.

Aidosti toimiva markkina kirittää palvelutuottajia asiakasta palveleviin innovaatioihin sekä prosessien ja tuottavuuden kehittämiseen. Lakiesityksen viimeistelyssä tulee kiinnittää vielä erityistä huomiota sote-palveluntuottajaekosysteemin toiminnan edellytyksiin. Se onnistuu parhaiten rajoittamalla asiakkaan perusvalintoihin liittyvät palvelukokonaisuudet mahdollisimman kapea-alaisiksi ja sallimalla kilpailun ja markkinamekanismin toimiminen pienten- ja erikoistuneiden toimijoiden muodossa.

## 13. 6. Toteutuuko demokratia esityksessä riittävällä tavalla? Jos ei, miten esityksen kansanvaltaisuutta voisi vahvistaa?

Vastaajien määrä: 1



## 14. Vapaamuotoiset huomiot.

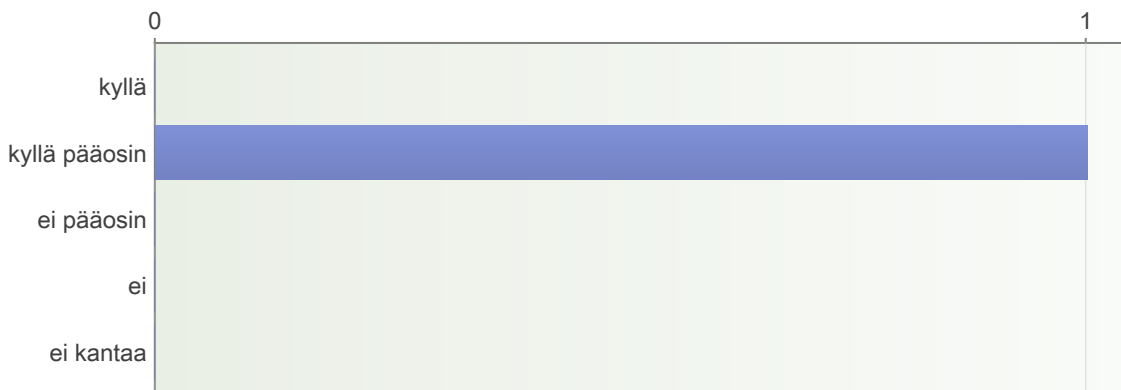
Vastaajien määrä: 1

- Maakunnan ja rahoittajan (valtio) toimintaa ohjataan vaaleilla valittujen luottamushenkilöiden toimesta ja järjestämisestä- ja virkavastuulla tehtävistä päätöksistä vastaavat virkamiehet. Tilanne paranee demokratian näkökulmasta oleellisesti nykyiseen sairaanhoitopiiri-rakenteeseen verrattuna.

Esityseen sisältyvä valinnanvapausmalli on käytännön asiakas- ja asukaskeskeistä demokratiaa parhaimmillaan.

## 15. 7. Edistääkö uudistus toimintatapojen muutosta ja uusien palveluinnovaatioiden käyttöönottoa, millä voidaan varautua tulevaisuuden haasteisiin?

Vastaajien määrä: 1



## 16. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Uudistus, erityisesti sen valinnanvapaus -osio, luo lähtökohtaisesti merkittävän kannusteen kaikille toimijoille uusien, kustannusvaikuttavien ja asiakaslähtöisten toimintatapojen kehittämiseksi. Digitaalisten palvelumallien nostamiseksi toteutuksissa ensisijaisiksi kaikkialla missä ne vain ovat mahdollisia, tahtotila niiden käyttämisestä olisi kirjoitettava selkeästi auki lain pykäliin ja yksityiskohtaisiin perusteluihin.

Erittäin tärkeää tämä on suppeissa perusterveydenhuoltoon kuuluvissa erikoispalveluissa (mm.silmäterveys ja fysioterapia), joihin asiakkaat ovat tottuneet hakeutumaan kokonaan tai merkittävässä määrin suoraan, ja joissa on suuri asiakasvolyymi. Mikäli järjestelmää ei ohjata lainsäädännöllä toimimaan asiakas- ja maksusetelin myöntämiseen liittyen ensisijaisesti sähköisiä etäyhteyksiä hyödyntäen, on riskinä että merkittävä määrä asiakkaita tulee hakemaan yhteiskunnan rahoitusosuutta em. palveluihin maakunnan järjestäjätahoilta tai sote-keskuksista fyysisen käynnin muodossa. Pelkästään optikot lähettävät silmälääkäreille omien tutkimustensa perusteella vuosittain noin 100 000 erikoislääkärikonsultaatiota vaativaa potilasta. Siksi lakiin on ehdottomasti kirjoitettava auki maakunnan järjestäjätahon ja sote-keskuksen mahdollisuus tehdä palvelutarpeen arviointi + myöntää asiakas- tai maksuseteli terveydenhuollon ammattihenkilön koostamaan tutkimustietoon perustuen etäyhteyden avulla.

Muutoksen voisi toteuttaa pykäliin esim. seuraavasti:

Laki asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa

1 luku Yleiset säännökset

---

2 § Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

2) palvelutarpeen arvioinnilla sosiaalihuoltolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä tarkoitettua palvelutarpeen arviointia sekä terveydenhuoltolaissa tarkoitettua hoidon tarpeen arviointia, joka voi tapahtua myös etäyhteyden välityksellä;

---

#### 5 § Valinnanvapaus suoran valinnan palveluissa

Jäljempänä 13 §:ssä tarkoitetuissa suoran valinnan palveluissa asiakkaalla on oikeus valita itse ilman maakunnan osoitusta tai maakunnan liikelaitoksen tekemää palvelutarpeen arviointia:

- 1) sosiaali- ja terveyskeskus sekä suunhoidon yksikkö, joissa tuotetaan suoran valinnan palveluja 3 luvussa tarkoitettulla tavalla;
- 2) sosiaali- ja terveyskeskus sekä suunhoidon yksikkö, joissa tuotetaan suoran valinnan palveluja väliaikaisesti 7 §:ssä tarkoitettulla tavalla; sekä
- 3) palveluja antava ammattihenkilö 8 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön tekemän palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakkaalla on lisäksi oikeus valita hänelle myönnetyllä maksusetelillä palvelun tuottaja. Sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikkö voi suorittaa palvelutarpeen arvioinnin myös etäyhteyden välityksellä.

---

6 § Valinnanvapaus maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevissa palveluissa Maakunnan liikelaitos vastaa muiden kuin suoran valinnan palvelujen tuottamisesta järjestämislais- sa säädetyllä tavalla. Maakunnan liikelaitoksen tuottamissa palveluissa asiakkaalla on oikeus valita:

- 1) maakunnan liikelaitoksen perustason toimipiste 4 luvussa tarkoitettulla tavalla;
- 2) maakunnan liikelaitoksen erityistason toimipiste 4 luvussa tarkoitettulla tavalla;
- 3) väliaikainen maakunnan liikelaitoksen toimipiste 7 §:ssä tarkoitettulla tavalla; sekä
- 4) palveluja antava ammattihenkilö 8 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Maakunnan liikelaitoksen tekemän palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakkaalla on lisäksi oikeus valita:

- 1) hänelle myönnetyllä asiakassetelillä palvelun tuottaja 5 luvussa säädetyllä tavalla; sekä
- 2) hänelle myönnetyllä henkilökohtaisella budjetilla palvelun tuottaja sekä vaikuttaa palvelujen sisältöön 6 luvussa säädetyllä tavalla.

Maakunnan liikelaitos voi suorittaa palvelutarpeen arvioinnin myös etäyhteyden välityksellä.

---

### 3 luku Suoran valinnan palvelut

---

#### 12 § Sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön valinta

Asiakkaalla on oikeus valita sosiaali- ja terveyskeskus ja suunhoidon yksikkö. Valinta tehdään 13§:ssä tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon ja suun terveydenhuollon palvelukokonaisuuksien osalta erikseen. Asiakkaan valinta voi kohdistua samanaikaisesti vain yhteen palvelun tuottajaan kummankin palvelukokonaisuuden osalta.

Suoran valinnan palvelun tuottajan on annettava asiakkaalle mahdollisuus asioida myös muissa toimipisteissään kuin asiakkaan valitsemassa sosiaali- ja terveyskeskuksessa tai suunhoidon yksikössä. Suoran valinnan palvelun tuottajan on annettava asiakkaalle maksusetelin avulla mahdollisuus valita palvelun tuottaja suoran valinnan palvelukokonaisuuksiin kuuluvissa sellaisissa yksittäisissä toimenpiteissä ja palveluissa, jotka ovat palvelukokonaisuuden itsenäisiä osakokonaisuuksia. Samoin palvelun tuottaja voi menetellä silloin, jos palvelun tuottajalla ei ole itsellään tarjota suoran valinnan palveluihin kuuluvaa, asiakkaan tarpeen mukaista palvelua. Jos asiakas kieltäytyy vastaanottamasta maksuseteliä, suoran valinnan palvelun tuottaja vastaa asiakkaan sosiaali- ja terveystalvelujen tuottamisesta muulla tavoin.

Palvelutarpeen arviointi maksusetelin piiriin kuuluvissa sellaisissa suoran valinnan palvelukokonaisuuksiin kuuluvissa yksittäisissä toimenpiteissä ja palveluissa, jotka ovat palvelukokonaisuuden itsenäisiä osakokonaisuuksia tai joita palvelun tuottajalla ei ole itsellään tarjota, voidaan suorittaa myös etäyhteyden välityksellä, mikäli palvelutarpeen arvioimiseksi on käytössä riittävät terveydenhuollon ammattihenkilön koostamat tiedot.

Suoran valinnan palvelun tuottajalla säilyy kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta sekä palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta myös silloin, kun asiakas käyttää 3 momentin mukaista mahdollisuutta valita palvelun tuottaja maksusetelillä.

---

### 5 luku Asiakasseteli

---

19 § Palvelutarpeen arviointi ja menettely asiakasseteliä annettaessa

Maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tarpeen arvioinnista, terveydenhuoltoa koskevan hoitopäätöksen teosta ja sosiaalihuoltoa koskevan hallintopäätöksen teosta siten, kuin niistä erikseen säädetään.

Jos edellytykset asiakassetelillä järjestettävän palvelun saamiselle täyttyvät asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella, asiakkaalle on myönnettävä palveluun asiakasseteli. Asiakasseteli voidaan antaa asiakkaalle myös yksittäisiä palveluja laajempaan palvelukokonaisuuteen. Palvelutarpeen arviointi asiakassetelillä järjestettävän palvelun edellytysten täyttymisen arvioimiseksi voidaan suorittaa myös etäyhteyden välityksellä.

Jos asiakas kieltäytyy hänelle tarjotusta asiakassetelistä, maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta muulla tavoin. Asiakas voi 17 §:n mukaisesti valita myös toisen maakunnan liikelaitoksen palveluyksikön.

---

Lakiluonnoksen yksityiskohtaisiin perusteluihin muutoksen voisi toteuttaa esim. seuraavasti:

Laki asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa

Yksityiskohtaiset perustelut

1 luku Yleiset säännökset

---

2 §. Määritelmät. Pykälässä määritellään laissa käytettävät valinnanvapausjärjestelmään liittyvät käsitteet.

Kohdassa 2 määritellään palvelutarpeen arviointi. Sosiaalihuoltolain 36 ja 37 §:ssä säädetään palvelutarpeen arvioinnista. Palvelutarpeen arviointi sisältäisi yhteenvedon asiakkaan tilanteesta ja sosiaalipalvelujen sekä erityisen tuen tarpeesta. Terveys- ja hoitolaissa palvelutarpeen arvioinnista käytetään käsitettä hoidon tarpeen arviointi. Hoidon tarpeen arviointiin sisältyisi myös terveydenhuollon palvelujen tarpeen arviointi.

Selvennyksenä kohdassa todetaan, että terveydenhuoltolain tarkoittama hoidon tarpeen arviointi on mahdollista tehdä myös etäyhteyden välityksellä. Etäyhteydellä viitataan ensi sijassa sähköisiin asiointi- ja tietojärjestelmäpalveluihin, jotka mahdollistavat muun ohella asiakkaan potilastietojen tietoturvallisen siirron ja niiden käytön organisaatio- ja aluerajoista riippumattomasti sekä parantavat palvelujen saatavuutta ja yhdenvertaisuutta.

---

5 §. Valinnanvapaus suoran valinnan palveluissa. Pykälässä säädetään asiakkaan valinnanvapauden kokonaisuudesta suoran valinnan palveluissa. Säännös on luonteeltaan informatiivinen. Suoran valinnan palvelujen valintaoikeuden sisällöstä säädetään tarkemmin lain 3 luvussa, väliaikaisen palveluntuottajan valinnasta 7 §:ssä sekä ammattihenkilön valinnasta 8 §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan asiakkaan oikeus valita suoran valinnan palveluiden tuottaja ilman maakunnan liikelaitoksen ohjausta tai palvelujen tarpeen arviointia kohdistuisi pykälän 1 kohdan perusteella suoran valinnan palveluja tuottavaan sosiaali- ja terveyskeskukseen sekä suunhoidon yksikköön. Pykälän 2 momentin 2 kohdan perusteella oikeus valita väliaikaisesti suoran valinnan palveluja tuottava sosiaali- ja terveyskeskus sekä suunhoidon yksikkö säädettäisiin 7 §:ssä. Pykälän 2 momentin 3 kohdan perusteella ammattihenkilön valintaoikeus määräytyisi 8 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Pykälän 2 momentissa säädetään asiakkaan oikeudesta valita palveluntuottaja sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suun hoidon yksikön myöntämän maksusetelin perusteella. Sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön tulisi todetun palvelutarpeen perusteella antaa asiakkaalle mahdollisuus valita maksuseteli. Maksuseteli on asiakkaalle myönnetty sitoumusta korvata asiakkaan valitsemalle palvelun tuottajalle maksusetelin tarkoittamien palvelujen kustannukset maksusetelin arvoon asti. Maksusetelistä säädetään tarkemmin 12 §:ssä. Selvennyksenä 2 momentissa todetaan, että palvelutarpeen arviointi ja toteaminen on sosiaali- ja terveyskeskuksissa sekä suun hoidon yksiköissä mahdollista tehdä myös etäyhteyden välityksellä, kuten säädetään tarkemmin 12 §:ssä.

---



6 §. Valinnanvapaus maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevissa palveluissa. Pykälässä säädettäisiin asiakkaan valintaoikeuden rakenteesta maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevissa palveluissa. Säännös on luonteeltaan informatiivinen. Maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulle kuuluvien palveluiden valinnasta säädetään tarkemmin 4-6 luvuissa.

Pykälän 1 momentin perusteella maakunnan liikelaitos vastaisi muiden kuin suoran valinnan palvelujen tuottamisesta. Maakunnan liikelaitoksen tuottamien palveluiden sisällöstä säädettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa. Pykälän 1 momentin 1 kohdan perusteella asiakkaan oikeus valita maakunnan liikelaitoksen perustason toimipiste sekä 2 kohdan perusteella oikeus valita erityistason toimipiste määräytyisi 4 luvussa säädetyllä tavalla. Valintaoikeus väliaikaisesti palveluja tuottavan maakunnan liikelaitoksen toimipisteen osalta säädettäisiin 7 §:ssä ja ammatinhenkilön valintaoikeudesta 8 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asiakkaan valintaoikeudesta niiden palveluiden osalta, jotka edellyttävät maakunnan liikelaitoksen palvelutarpeen arviointia. Asiakkaan oikeus valita palveluntuottaja palvelutarpeen arvioinnin jälkeen koostuisi 2 momentin 1 kohdan perusteella maakunnan liikelaitoksen myöntämästä asiakassetelistä, josta säädettäisiin lain 5 luvussa sekä henkilökohtaisesta budjetista, josta säädettäisiin lain 6 luvussa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin selvennyksenä, että palvelutarpeen arviointi ja toteaminen on maakunnan liikelaitoksissa mahdollista tehdä myös etäyhteyden välityksellä, kuten 19 §:ssä säädetään.

---

### 3 luku Suoran valinnan palvelut

---

12 §. Sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön valinta. Pykälässä säädettäisiin asiakkaan oikeudesta valita sosiaali- ja terveyskeskus ja suunhoidon yksikkö. Pykälän 1 momentin mukaan asiakkaalla olisi oikeus valita sosiaali- ja terveyskeskus ja suunhoidon yksikkö ilman maakunnan liikelaitoksen osoitusta tai palvelujen tarpeen arviointia. Asiakas voisi valita erikseen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajan sekä suun terveydenhuollon palvelujen tuottajan. Valinta voisi kuitenkin kohdistua vain yhteen sosiaali- ja terveydenhuollon ja yhteen suun terveydenhuollon palveluntuottajaan kerrallaan. Poikkeuksena ovat kuitenkin tilanteet, joissa asiakas tarvitsee tilapäisesti palveluja valitsemansa sosiaali- ja terveyskeskuksen sijaintikunnan ulkopuolella. Tähän liittyvästä oikeudesta valita tilapäinen palvelun tuottaja säädetään 7 §:ssä.

Maakunnan liikelaitos ei voisi itse tuottaa suoran valinnan palveluja, vaan sen olisi yhtiötettävä suoran valinnan palveluihin sisältyvä palvelutoimintansa. Yhtiöittämisvelvollisuudesta säädettäisiin erikseen jäljempänä 33 §:ssä. Suoran valinnan palveluja tuottaisivat näin ollen maakunnan liikelaitoksen yhtiöt sekä yksityiset palvelun tuottajat. Maakunta hyväksyisi suoran valinnan palvelun tuottajat 7 luvussa säädetyllä hyväksymismenettelyllä mukaisesti ja tekisi niiden kanssa sopimukset suoran valinnan palvelujen tuottamisesta.

Suoran valinnan palvelun tuottaja voisi tuottaa palvelujaan eri toimipisteissä eli asiakas ei välttämättä saisi kaikkia suoran valinnan palveluihin kuuluvia palveluja samasta toimipisteestä. Asiakkaan valitsema toimipiste olisi kuitenkin päävastuussa asiakkaan palvelujen tuottamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan suoran valinnan palvelun tuottajan olisi annettava asiakkaalle mahdollisuus asioida myös muissa toimipisteissään kuin asiakkaan valitsemassa sosiaali- ja terveyskeskuksessa tai suunhoidon yksikössä. Asiakas voisi tällöin käyttää joustavasti palveluja esimerkiksi koko Suomen alueella valitsemansa palvelun tuottajan toimipisteissä. Suoran valinnan palvelun tuottaja voisi tehdä myös esimerkiksi yhteistyösopimuksia muiden maakuntien alueilla toimivien palvelun tuottajien kanssa siitä, että asiakkaat voivat käyttää joustavasti näitä yhteistyökumppaneiden toimipisteitä. Myös maakuntien liikelaitosten yhtiöt, jotka toimivat suoran valinnan tuottajina, voisivat tehdä tällaisia yhteistyösopimuksia muiden palvelun tuottajien kanssa. Yhteistyösopimukset suoran valinnan palvelujen tuottamisessa olisivat mahdollisia 34 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, jonka mukaan suoran valinnan palvelun tuottaja voi huolehtia palvelukokonaisuuden tuottamisesta sopimuksin yhdessä muun palveluntuottajan kanssa.

Suoran valinnan palvelun tuottaja vastaisi koko palvelukokonaisuuden tuottamisesta. Palvelun tuottaja voisi tuottaa palveluja itse tai esimerkiksi hankkia niitä toiselta palvelun tuottajalta 34 §:n mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan suoran valinnan palvelun tuottajan olisi annettava asiakkaalle maksusetelin avulla mahdollisuus valita palvelun tuottaja suoran valinnan palvelukokonaisuuksiin kuuluvissa sellaisissa yksittäisissä

toimenpiteissä ja palveluissa, jotka ovat palvelukokonaisuuden itsenäisiä osakokonaisuuksia. Samoin palvelun tuottaja voisi menetellä silloin, jos palvelun tuottajalla ei ole itsellään tarjota suoran valinnan palveluihin kuuluvaa, asiakkaan tarpeen mukaista palvelua. Osakokonaisuuksilla tarkoitettaisiin esimerkiksi erityistyöntekijöiden (muun muassa puheterapeutit, ravitsemusterapeutit, jalkojenhoitajat, psykologit, optikot) palveluja taikka erikoislääkärin konsultaatiota edellyttäviä suoran valinnan palvelun tilanteita, kuten esimerkiksi näkövammaisuutta aiheuttavien silmäsairauksien tutkimusta ja hoitoa. Näihin palveluihin sosiaali- ja terveyskeskuksen tulisi myöntää maksuseteli, vaikka suoran valinnan palvelun tuottaja tarjoaisi näitä palveluja myös omana tuotantonaan.

Maksusetelin avulla asiakas voisi valita palvelun tuottajan kaikista yksityisistä palvelun tuottajista, jotka on rekisteröity palveluntuottajalain 10 §:n mukaiseen rekisteriin. Maksusetelillä ei voisi saada palvelua maakunnan liikelaitokselta. Maksusetelipalvelun tuottaja vastaisi 37 §:n mukaisesti annettavan palvelun sisällöstä ja tuottamisesta siten kuin maksusetelissä on määritetty.

Jos asiakas kieltäytyisi vastaanottamasta maksuseteliä, suoran valinnan palvelun tuottaja vastaisi asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta muulla tavoin. Tällöin suoran valinnan palvelun tuottaja voisi tuottaa palvelun itse tai esimerkiksi hankkia sen toiselta palvelun tuottajalta ostopalveluna.

Pykälän 4 momentin mukaan palvelutarpeen arviointi maksusetelin piiriin kuuluvissa sellaisissa suoran valinnan palvelukokonaisuuksiin kuuluvissa yksittäisissä toimenpiteissä ja palveluissa, jotka ovat palvelukokonaisuuden itsenäisiä osakokonaisuuksia tai joita palvelun tuottajalla ei ole itsellään tarjota, voidaan suorittaa myös etäyhteyden välityksellä, mikäli palvelutarpeen arvioimiseksi on käytössä riittävät terveydenhuollon ammattihenkilön koostamat tiedot. Etäyhteydellä viitataan ensi sijassa sähköisiin asiointi- ja tietojärjestelmäpalveluihin, jotka mahdollistavat muun ohella asiakkaan potilastietojen tietoturvallisen siirron. Esimerkki tällaisesta on muun muassa jo olemassa olevat Kanta-palvelut.

Edellytyksenä etäyhteyden välityksellä suoritettavalle palvelutarpeen arvioinnille maksusetelin piiriin kuuluvissa palveluissa olisi, että käytössä olisi jo arvioinnin kannalta riittävät pohjatiedot. Tällaisiksi riittäviksi tiedoiksi katsottaisiin ainoastaan sellaiset tiedot, jotka on koostanut terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 2 §:n tarkoittama terveydenhuollon ammattihenkilö ammatillisen osaamisensa ja ammattihenkilöiden työnjaon mukaisesti.

Esimerkkeinä terveydenhuollon ammattihenkilöistä, jotka tehtävänkuvuksaan lähtökohtaisesti keräävät ja koostavat palvelutarpeen arvioinnin kannalta olennaista ja riittävää pohjatietoa, voidaan mainita muun ohella optikot ja fysioterapeutit. Esimerkiksi silmäterveyteen liittyvissä kysymyksissä optikko ja fysioterapeuttisessa tutkimuksessa fysioterapeutti voisi kirjata sähköiseen asiointi- ja tietojärjestelmäpalveluun asiakkaalle tekemissään tutkimuksissa toteamansa mahdolliset sairauksiin tai lääketieteellisen tutkimuksen tarpeeseen viittaavat löydökset tai oireet niin, että tieto näistä löydöksistä tai oireista olisi etäyhteyden välityksellä käytettävissä suoraan asiakkaan sosiaali- ja terveyskeskuksessa. Asiakkaan sosiaali- ja terveyskeskus suoran valinnan palvelun tuottajana pystyisi näin edelleen etäyhteyden välityksellä suorittamaan maksusetelin myöntämisen kannalta oleellisen palvelutarpeen arvioinnin sähköiseen asiointi- ja tietojärjestelmäpalveluun jo kirjattujen ja koostettujen tietojen perusteella ilman, että asiakkaan tarvitsisi tässä tarkoituksessa erikseen hakeutua valitsemaansa sosiaali- ja terveyskeskukseen palvelutarpeen arvioimiseksi. Näin vältettäisiin päällekkäistä työtä ja alennettaisiin koko tutkimus- ja hoitoketjun kuluja.

Tapauskohtaisesti päätöksen siitä, onko palvelutarpeen arvioimiseksi olemassa riittävät terveydenhuollon ammattihenkilön koostamat tiedot, tekee aina suoran valinnan palvelun tuottaja ottaen huomioon erityisesti lain tarkoitus edistää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden mahdollisuuksia valita palvelun tuottaja, parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua sekä vahvistaa palvelujärjestelmän kannusteita kustannusvaikuttavaan toimintaan ja jatkuvaan kehittämiseen.

Pykälän 5 momentin mukaan myös maksuseteliä käytettäessä suoran valinnan palvelun tuottajalla säilyisi kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta sekä palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta.

---

5 luku Asiakasseteli

---

18 § Asiakassetelillä annettavat palvelut. Pykälän perusteella maakunnan olisi päätettävä ne muut kuin suoran valinnan palveluihin kuuluvat sosiaali- ja terveyspalvelut, joiden järjestämisessä se käyttää asiakasseteliä.

Maakunnan olisi määriteltävä riittävässä määrin muita kuin suoran valinnan palveluita asiakassetelin käyttöalaan. Riittävyyttä arvioidaan erityisesti valinnanvapauden näkökulmasta siten, että asiakkaan valinnanvapaus toteutuu kyseessä olevista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

Maakunta päättäisi tarkemmin, missä palveluissa asiakasseteli otetaan käyttöön. Maakunnan tulisi varmistaa asiakkaan valinnanvapaus asiakassetelin avulla niissä muissa kuin suoran valinnan palveluissa, jotka eivät ole kiireellisiä, julkisen vallan käyttöä, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 11 §:n ja terveydenhuoltolain 45 §:n mukaan tehtävän harvinaisuuden, vaativuuden tai suurten kustannusten perusteella keskitettäviä palveluita tai joita ei toteuteta henkilökohtaisen budjetin avulla. Vähimmäistasona on, että viisitoista prosenttia näiden palveluiden kokonaiskuluista olisi asiakassetelin piirissä. Asiakasseteliä voitaisiin käyttää joustavasti lisäämään asiakkaan valinnanvapautta. Maakunta voi ottaa huomioon alueellisen ja valtakunnallisen palveluntarjonnan asiakassetelin käyttökohteiden tarkemmassa määrittelyssä. Tällöin voidaan poiketa perustellusta syystä asiakassetelin piirissä olevien palveluiden vähimmäistasosta.

Lähinnä kyseeseen tulisivat asiakassuunnitelmaan perustuvat kiireettömän sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut.

Terveydenhuollossa asiakasseteliä käytettäisiin maakunnan liikelaitoksen vastuulla olevissa kiireettömissä erityistason palveluissa, kuten silmäkirurgisissa toimenpiteissä (esimerkiksi kaihileikkauksissa) ja näihin liittyvissä laboratoripalveluissa, erikoislääkärin ja erikoishammaslääkärin vastaanottokäynneissä (mukaan lukien niihin liittyvät toimenpiteet ja diagnostiset tutkimukset), sekä kuntoutuspalveluissa, mukaan lukien apuvälinepalveluissa.

Sosiaalihuollossa asiakasseteliä käytettäisiin maakunnan liikelaitoksen vastuulla olevissa sosiaalihuollon perus- ja erityistason palveluissa (esimerkiksi asumispalveluissa, päivätoiminnassa, omaishoitajan vapaan aikaisissa palveluissa, kotihoidossa ja kotipalvelussa sekä vammaispalvelulain mukaisessa henkilökohtainen avussa). Päättäessään asiakassetelin käyttöönotosta maakunnan tulee ottaa huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 27 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet, maakunnan asukkaiden tarpeet ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 14 §:ssä tarkoitettu maakunnan palvelupalvelustrategia ja sen linjaukset muilta tuottajilta hankittavista palveluista. Maakunnan velvollisuutena on päätöksenteossaan huolehtia siitä, että maakunnan asukkailla toteutuu mahdollisuus valita palveluiden tuottaja.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 14 §:n perusteella maakunnan on määriteltävä palvelustrategiassaan tavoitteet yksityisiltä palvelun tuottajilta hankittavien palvelujen vähimmäismäärälle. Vähimmäismäärä koskisi lähinnä ostopalveluja ja asiakassetelipalveluja, koska niiden osalta maakunnalla on välitön vaikutusmahdollisuus hankittaviin palveluihin. Suoran valinnan palveluista maakunnalla on mahdollisuus vaikuttaa sen volyyymiin ainoastaan siltä osin kuin maakunta määritteli suoran valinnan palvelut lain 13 §:ssä määriteltä vähimmäistasoa laajemmaksi. Henkilökohtaisella budjetilla toteutettavien palvelujen osalta maakunta voi yhdessä asiakkaan kanssa tehtävän asiakassuunnitelman avulla määrittellä hankittavien palvelujen määrää.

Sote-järjestämislaissa ei ole säädetty muualta hankittavien palvelujen osuutta. Tähän vaikuttaa kuitenkin sote-järjestämislain 27 §:n pykälän perusteella valtioneuvoston hyväksymät valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollolle. Valtioneuvosto voi asettaa maakuntia ohjaavan tavoitteen myös muilta tuottajilta hankittavien palvelujen osuudelle maakunnan tuottamisvastuulle kuuluvista palveluista. Maakuntavaltuuston olisi otettava huomioon nämä tavoitteet siinä laajuudessa kuin maakunnassa on saatavilla yksityisiä palveluja. Lisäksi maakuntavaltuusto voi määrittää korkeammankin tavoitteen, joka velvoittaa maakunnan toimintaa. Edellä olevan mukaisesti lähtökohtana on, että maakunta käyttää asiakasseteliä mahdollisimman laajasti silloin kun palveluja on saatavilla asiakkaanvalinnanvapauden toteuttamiseksi ja se on toiminnallisesti ja taloudellisesti perusteltu.

Asiakas maksaisi asiakassetelillä annettavasta palvelusta vain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukaisen asiakasmaksun. Asiakas voisi halutessaan käyttää omia varojaan ja maksaa asiakassetelin arvon lisäksi itse lisäpalveluita. Tällöin hän maksaisi itse palvelun hinnan ja asiakassetelin erotuksen.

---

19 § Palvelutarpeen arviointi ja menettely asiakasseteliä annettaessa. Pykälässä säädetään asiakassetelin

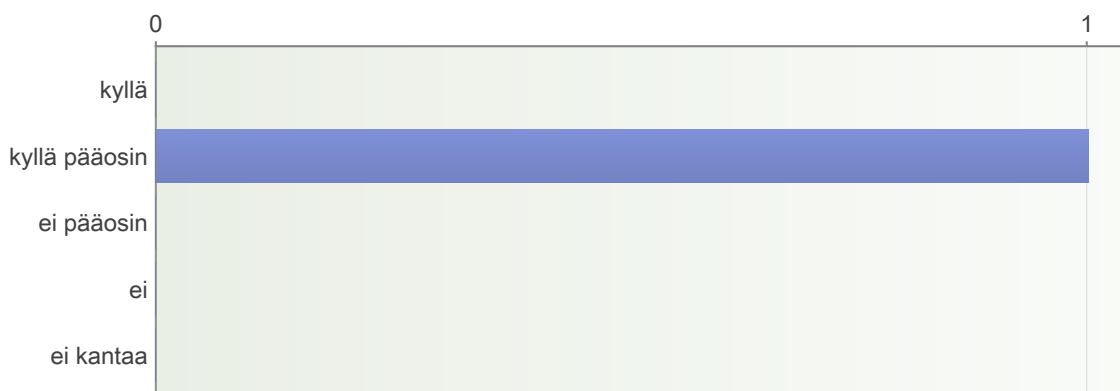
antamisessa noudatettavasta menettelystä. Pykälän 1 momentin perusteella maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista, terveydenhuoltoa koskevan hoitopäätöksen teosta ja sosiaalihoiltoa koskevan hallintopäätöksen teosta. Sosiaalihoillon palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihoiltolain 36 §:ssä ja hoidon tarpeen arvioinnista säädetään terveydenhoiltolaissa. Sosiaalihoillon antamisesta on tehtävä hallintolain 43 §:n mukainen hallintopäätös. Tästä päätöksentekovelvollisuudesta säädetään myös sosiaalihoiltolain 45 §:ssä. Terveydenhuollossa tapahtuvan hoidon tarpeen arvioinnin perusteella tehtävä hoitopäätös ei ole valituskelpoinen hallintopäätös.

Jos edellytykset asiakassetelillä järjestettävän palvelun saamiselle täyttyvät asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella, asiakkaalle olisi myönnettävä pykälän 2 momentin mukaan palveluun asiakasseteli. Maakunnan liikelaitos arvioisi asiakkaan sosiaali- tai terveydenhuollon tarpeen ja tekisi sosiaalipalvelua koskevan hallintopäätöksen tai terveydenhuoltoa koskevan hoitopäätöksen. Maakunnan liikelaitos myöntäisi asiakkaalle edellä kuvatun palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakassetelin niissä palveluissa, joissa maakunta on ottanut asiakassetelin käyttöön. Asiakasseteli olisi mahdollista antaa asiakkaalle yksittäiseen palveluun (esimerkiksi kaihileikkaus) tai myös laajempia palvelukokonaisuuksia (kotipalvelut ja kotisairaanhoido) varten. Palvelutarpeen arviointi asiakassetelillä järjestettävän palvelun edellytysten täyttymisen arvioimiseksi voitaisiin suorittaa myös etäyhteyden välityksellä. Etäyhteydellä viitataan ensi sijassa sähköisiin asiointi- ja tietojärjestelmäpalveluihin, jotka mahdollistavat muun ohella asiakkaan potilastietojen tietoturvallisen siirron. Esimerkki tällaisesta on muun muassa jo olemassa olevat Kanta-palvelut.

Pykälän 3 momentissa säädetään asiakkaan mahdollisuudesta kieltäytyä asiakassetelistä. Asiakkaalla olisi oikeus kieltäytyä asiakassetelistä, jolloin maakunnan liikelaitoksen olisi huolehdittava, että asiakas kuitenkin saa palvelun jollakin muulla asianmukaisella tavalla tuotettuna. Tällainen asianmukainen tapa olisi lähinnä maakunnan liikelaitoksen itse tuottama palvelu tai liikelaitoksen hankkima ostopalvelu.

17. 8. Sosiaali- ja terveydenhuollon valinnanvapauslakiluonnoksen 3 luvussa säädettäisiin asiakkaan suoran valinnan sosiaali- ja terveystalveluista. 8a. Ovatko säännökset suoran valinnan palveluista riittävän selkeitä siltä osin, mitkä palvelut kuuluvat yhtiöitettävien valinnanvapauspalveluiden piiriin ja mitkä kuuluvat maakunnan liikelaitoksen tuottamiin palveluihin?

Vastaajien määrä: 1



18. Jos ei, miten olisi tarkoituksenmukaista määritellä ne perusteet, joilla maakunnat määrittelevät tarkemmin sote-keskuksissa tuotettavat perustason ja laajennetun perustason palvelut?

Ei vastauksia.

### 19. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

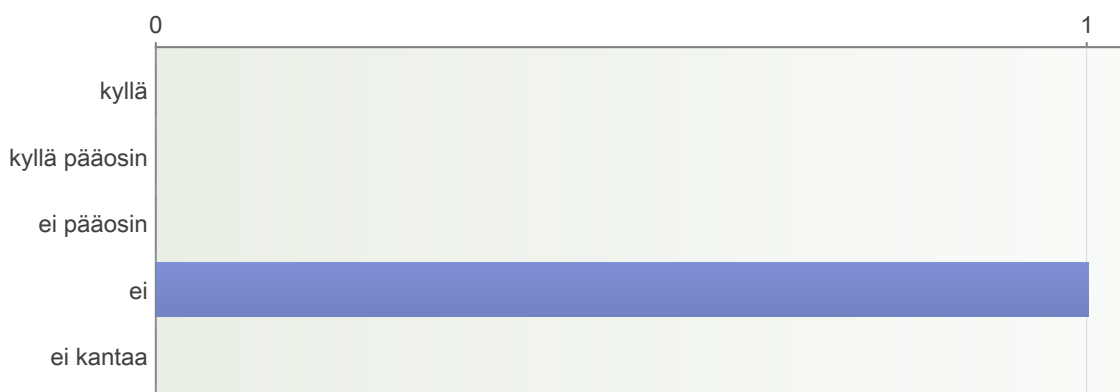
- Säädökset perustasolla tuotettavista palveluista tulee ehdottomasti määritellä valtakunnallisella tasolla. Pelkästään kansalaisten alueellisesta tasa-arvosta huolehtiminen sitä edellyttää.

Perustason palvelut tulee määritellä suppeiksi; vain terveyden/sairaanhoidaja + yleislääkäri -tasoisiksi. Mahdollisesti tarvittavat jatkotutkimukset ja palvelut tulee tuottaa maksu- ja asiakasseteliperusteisesti, vain siten varmistetaan aidon markkinamekanismin toimivuus.

Suppeata peruspalvelukokonaisuutta ja maksu/asiakassetelin takana olevia jatkotutkimuksia/palveluita puoltaa myös yritysten riskinhallintanäkökulma. Laajat, kapitaatiokorvauksella tuotettavat perustason palvelut aiheuttavat niitä tuottaville yrityksille suuren liiketoimintariskin mm. paljon sairastavien asiakkaiden tekemän valinnan muodossa.

20. 8b. Turvaako maksusetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1



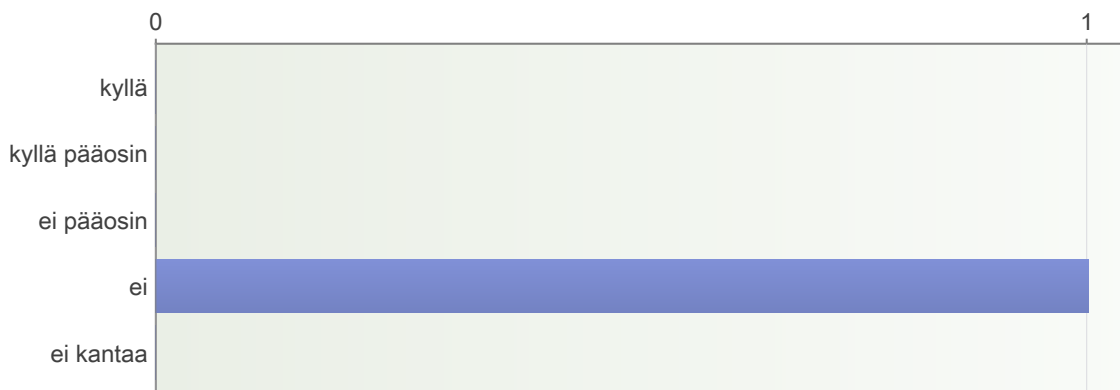
## 21. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sote-keskuksen tuottama palvelukokonaisuus tulisi pitää yleislääkäritasoisena. Siksi lähtökohtaisesti maksusetelijärjestelmä pitäisi korvata esim. järjestelyllä, jolla sote-keskus voisi myöntää asiakassetelin tarvittaviin palveluihin maakunnan järjestäjätahon valtuuttamana. Jotta järjestely ei johtaisi maksuautomaatteihin, tulee sote-keskuksen kilpailuneutraaliteetista huolehtia tarkoin.

## 22. 8c. Onko maksusetelijärjestelmässä sote-keskuksen oikeuksista ja velvollisuuksista säädetty tarkoituksenmukaisesti?

Vastaajien määrä: 1



## 23. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

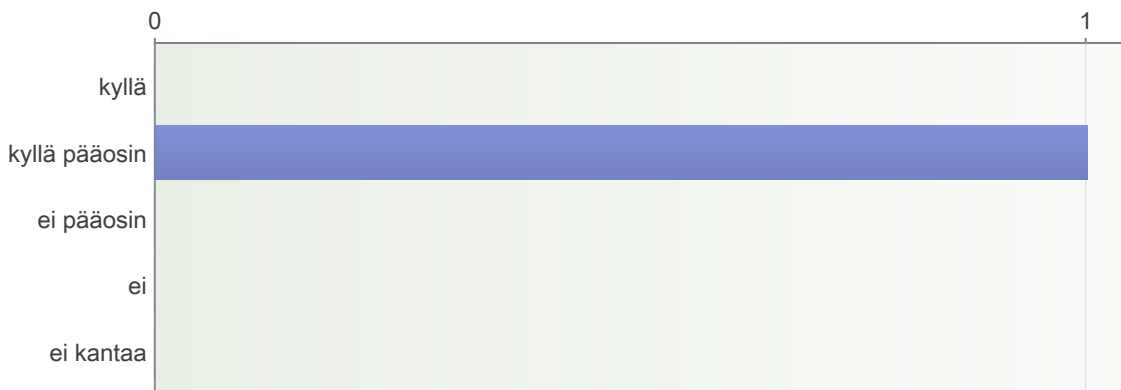
- katso edellinen vastaus 8b.

Mikäli maksusetelijärjestelmä säilytetään, tulee sen osalta voimaakkaasti tukea digitaalisen etäyhteyden- ja potilaan tutkineen terveydenhuollon ammattihenkilön koostamien tietojen hyödyntämistä sen myöntämiseksi tehtävän palveluntarpeen arvioinnissa.

Yksityiskohtaiset esitykset säädösmuutoksiksi löytyvät tämän lausunnon kohdasta 7. Jos maksusetelin myöntämiseksi tarvittavan palvelutarpeen arvioinnin tekemistä ensisijaisesti etäyhteyden avulla ei selkeästi tueta, tarkoittaa se pelkästään silmäterveyden osalta vuosittain 100 000 tarpeetonta sote-keskukseen/maakunnan järjestäjätahon vastaanotolle tehtävää palvelutarpeen arviointikäyntiä.

24. 8d. Mahdollistaako maksusetelijärjestelmä asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1



25. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Kyllä syntyy - edellyttäen, että maksusetelin myöntäjän kilpailuneutraaliteetti on varmistettu. Asiakkaan kannalta samaan ja Maakunnan kannalta taloudellisempaan ja paremmin hallittuun ohjaukseen päästäisiin korvaamalla maksuseteli sote-keskuksen Maakunnan valtutuuksella myöntämällä asiakassetelillä, ts. yhdistämällä lakiluonnoksessa esitetyt maksu- ja asiakassetelijärjestelmät yhdeksi. Ratkaisu edellyttää suppeaksi määritelyä sote-keskuksen palveluvalikoimaa.

26. 9. Lakiluonnoksen 4 luvussa säädettäisiin asiakkaan mahdollisuuksista valita maakunnan liikelaitos ja sen toimipiste. Antavatko säännökset asiakkaalle tarkoituksenmukaiset mahdollisuudet valita palvelujen tuottaja?

Vastaajien määrä: 1

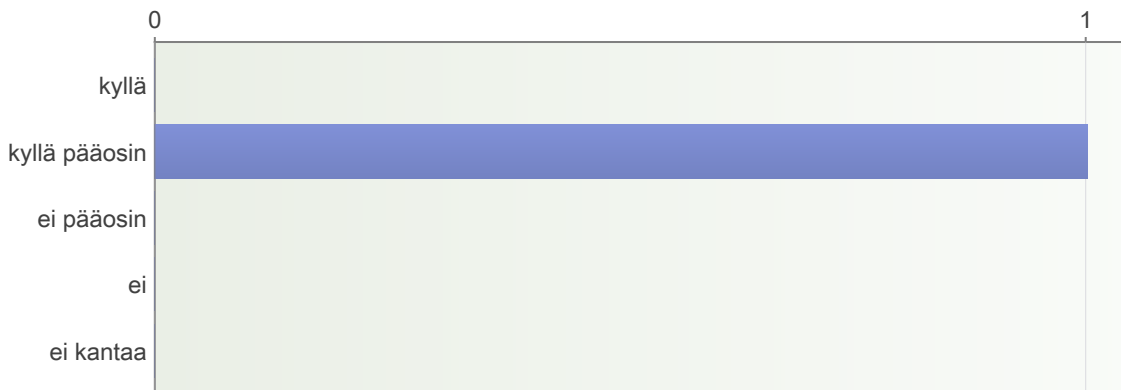


## 27. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

28. 10. Lakiluonnoksen 5 luvussa säädettäisiin asiakassetelin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. 10a. Ovatko säännökset asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1



## 29. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

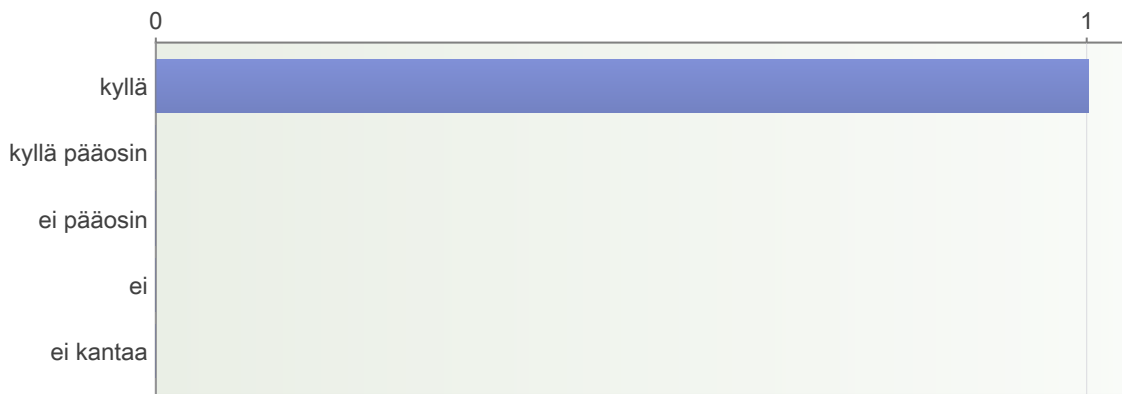
- Asiakassetelien myöntäminen on asiakkaan aseman ja oikeuksien näkökulmasta periaatteessa toimiva ratkaisu. Myös asiakasseteli pitää voida myöntää etäyhteyden avulla digitaalisesti tämän lausunnon kohdassa 7. esitetyllä tavalla.

Mikäli asiakassetelin myöntämiseksi tarvittavan palvelutarpeen arvioinnin tekemistä ensisijaisesti etäyhteyden avulla ei selkeästi tueta, tarkoittaa se pelkästään silmäterveyden osalta vuosittain 100 000 tarpeetonta sote-keskukseen/maakunnan järjestäjätahon vastaanotolle tehtävää palvelutarpeen arviointikäyntiä.

30. 10b. Turvaako asiakassetelijärjestelmä maakunnalle riittävät ohjaus- ja vaikutusmahdollisuudet järjestämisvastuun kannon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1



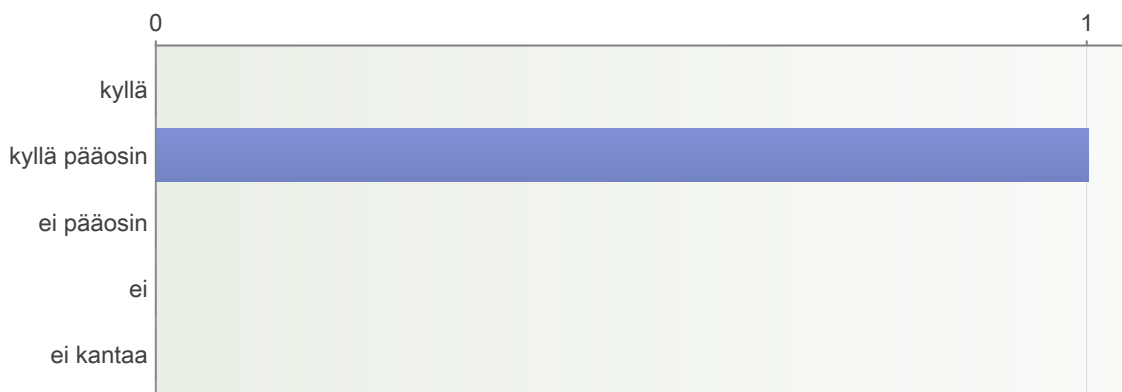


### 31. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

32. 10c. Ovatko asiakassetelijärjestelmän käyttöönottoa koskevat maakunnan päätöksentekoa koskevat rajaukset riittäviä ja turvaavatko ne asiakkaan valinnanvapauden toteutumisen?

Vastaajien määrä: 1



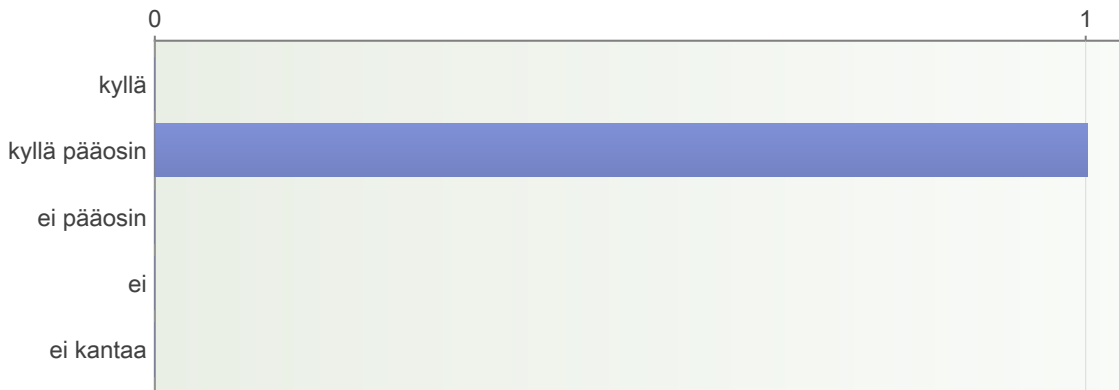
### 33. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Maakunnille tulisi asettaa velvollisuus raportoida julkisesti asiakassetelien käytöstä; paljonko niitä on käytetty ja missä palveluissa.

34. 11. Lakiluonnoksen 6 luvussa säädettäisiin henkilökohtaisen budjetin käytöstä asiakkaan valinnanvapauden lisäämisessä. Mahdollistavatko säännökset asiakkaalle riittävät mahdollisuudet vaikuttaa tarvitsemiensa palvelujen toteutukseen?

Vastaajien määrä: 1



### 35. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtainen budjetointi on sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmasta huomattava parannus nykytilaan nähden. Säännökset takaavat asiakkaalle monipuoliset mahdollisuudet vaikuttaa omaan hoivon ja hoivan kokonaisuuteen.

36. 12. Valinnanvapauslainsäädännön myötä esitetään potilaslakiin ja sosiaalihuollon asiakaslakiin lisättäväksi uusi luku päätöksenteon tukemisesta (tuettu päätöksenteko).

Valinnanvapauslainsäädäntöön sisältyisi potilaille ja asiakkaille erilaisia valinnanmahdollisuuksia (muun muassa suoran valinnan palvelut, maksuseteli, asiakasseteli ja henkilökohtainen budjetti). Näissä erilaisissa valintatilanteissa asiakkaat voivat tarvita tukea valintoja tehtäessä. Onko tuettua päätöksentekoa koskevat säännökset tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1



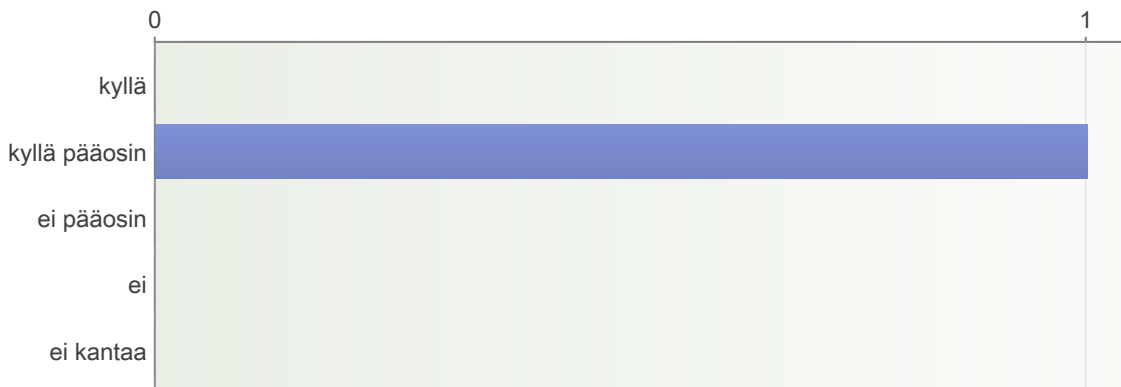
### 37. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Asian kirjaaminen potilas- ja sosiaalihuollon asiakaslakiin on hyvä asia. Kirjaus takaa omaan hoitoon ja hoivaan valinnan- ja vaikuttamisen mahdollisuuden myös ratkaisuissa tukea tarvitseville.

38. 13. Lakiluonnoksen 7 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajien hyväksymis- ja sopimusmenettelyistä. 13a. Ovatko säännökset hyväksymismenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1



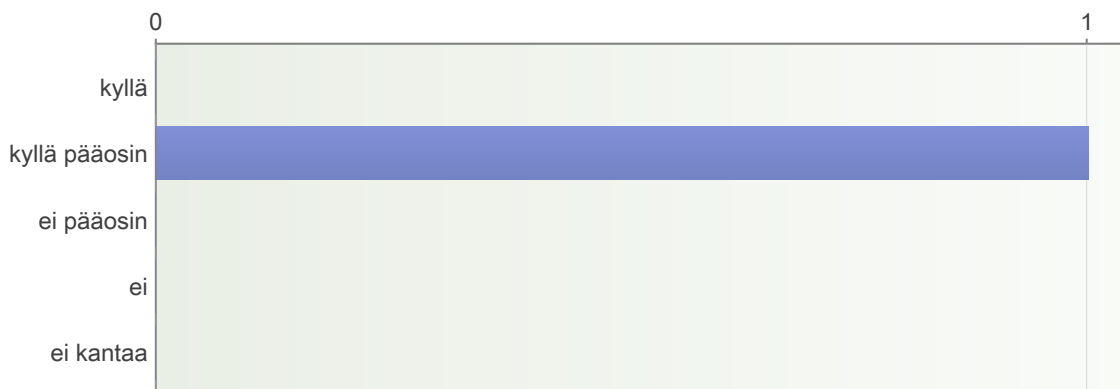
### 39. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Lähtökohtaisesti kaikilla tuottajalain mukaiseen rekisteriin hyväksytyillä sote-palvelutuottajilla pitää olla rekisterimerkinnän myötä pääsy valinnanvapaus-palveluiden tuottajaksi. Sote-keskuksille kokonaisvaltaisen terveysvastuun kantajina tulee määritellä lisäksi valtakunnallisella tasolla lisäriteerit.

### 40. 13b. Ovatko säännökset sopimusmenettelyistä uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1



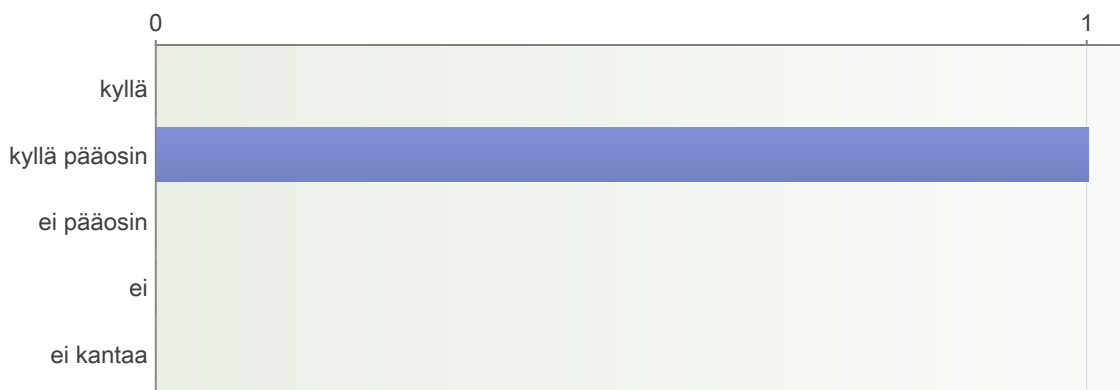
### 41. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Sopimusmenettelyt on kirjattu riittävän selkeästi. Käyttöön tulisi saada valtakunnallisia sopimusmalleja valtakunnallisiin hoidon ohjeisiin ja suosituksiin perustuen.

### 42. 14. Lakiluonnoksen 8 luvussa säädettäisiin palvelujen tuottamisesta ja palvelun tuottajien velvoitteista. Ovatko säännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1



### 43. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Tiedonantovelvollisuus ja yksilöintivelvollisuus tuotannon ja palveluiden kustannuksista on tarkoituksenmukainen kokonaisuus.

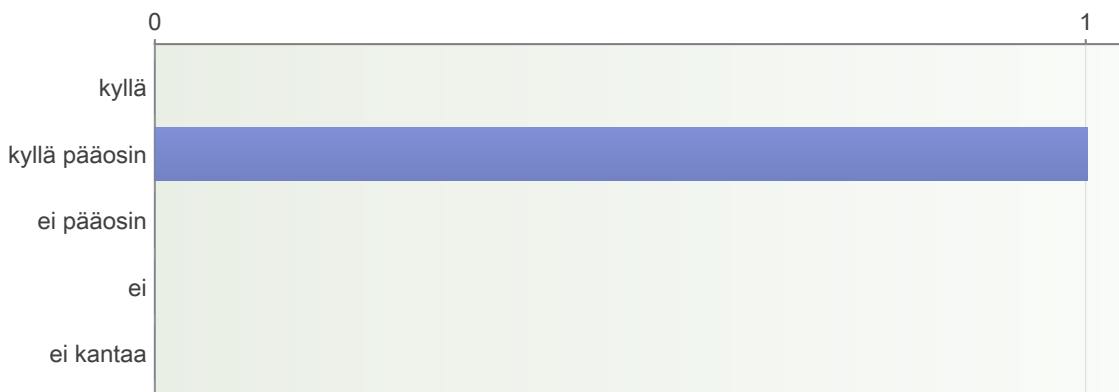
Vaatus palveluntuottajan vastuusta tuottamaansa palveluun liittyneiden hoitokomplikaatioiden tai vastaavien korjauskustannuksista on kohtuuton. Edellä lausuttu ei koske hoitovirheitä, niiden osalta vastuu on perusteltu.

Tietojen välittämisen alustaksi tuottajalta Maakunnalle täytyy riittää Kanta-palvelut. Maakunnat eivät saa edellyttää tuottajilta potilastietojen kirjaamista erikseen maakuntien omiin järjestelmiin tai liittymistä niiden käyttäjiksi.

### 44. 15. Lakiluonnoksen 9 luvussa säädettäisiin palvelun tuottajalle suoritettavista korvauksista.

15a. Ovatko suoran valinnan palveluita koskevat kiinteän maksun osuus ja sen määräytymistä koskevat edellytykset riittäviä turvaamaan palvelujen riittävä rahoitus?

Vastaajien määrä: 1



### 45. Vapaamuotoiset huomiot.

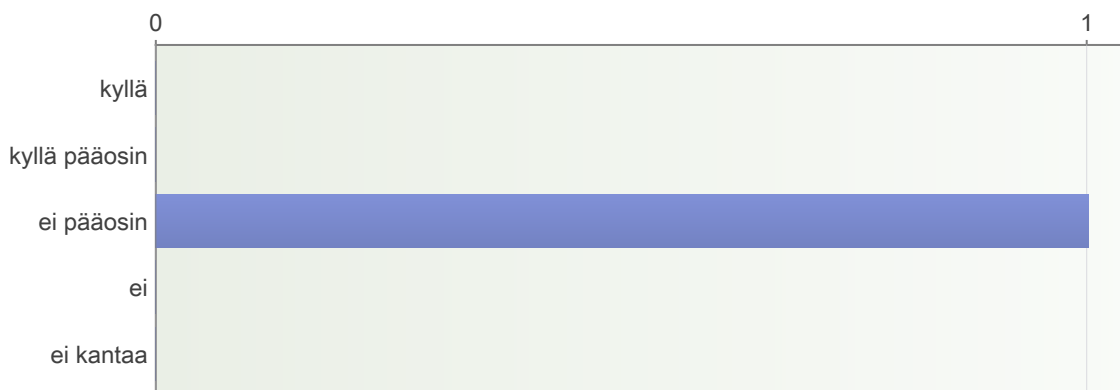
Vastaajien määrä: 1

- Lakiesityksen mukainen suoran valinnan palveluntuottajille maksettava kiinteä korvaus (80%) on toimiva, edellyttäen että palveluvalikoima pidetään suppeana (sairaalan-/terveydenhuoitaja- sekä yleislääkäripalvelut). Lähtökohtaisesti juuri kiinteä korvaus kirittää suoran valinnan palveluntuottajat innovoimaan ja etsimään kustannusvaikuttavia ratkaisuja.

Esitetty asiakasmaksujen keräysjärjestelmä ei ole toimiva eikä kustannustehokas. Selkeämpää olisi, että palveluntuottaja perii asiakasmaksun ja maakunta tilittää tälle jälkikäteen tälle asiakasmaksun ja palvelun hinnan välisen erotuksen.

46. 15b. Ovatko säännökset muista korvauksista uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1



47. Vapaamuotoiset huomiot.

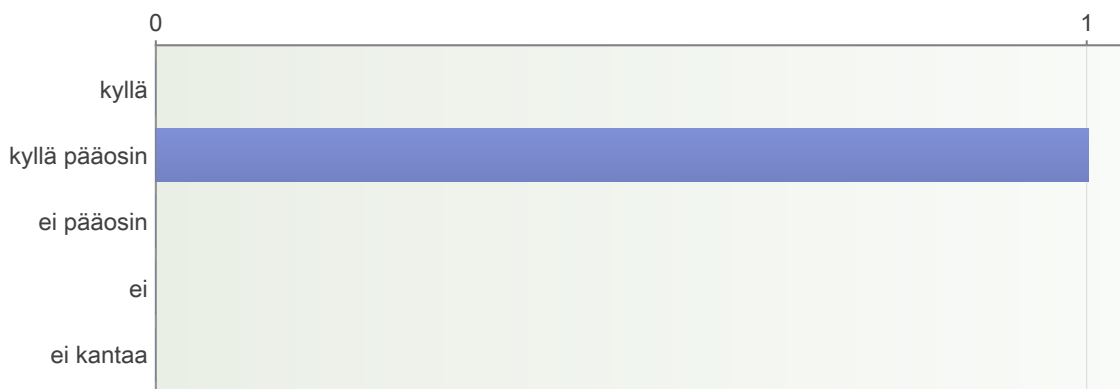
Vastaajien määrä: 1

- Henkilökohtaisen budjetin ja asiakassetelin arvon tulee perustua realistiseen arvioon maakunnan oman tuotannon- tai palvelun markkinahinnasta.

On perusteltua, että asiakas voi itse täydentään asiakassetelillä maksettavia palveluita haluamassaan laajuudessa (esim. kaihileikkauksessa yksitehomykiön tilalle toorinen- tai monitehomykiö). Toki palvelun tarpeelle itsessään tulee olla aina lääketieteellinen peruste.

48. 16. Lakiluonnoksen 11 luvussa säädettäisiin lain voimaantulosta. Ovatko 71 §:n mukaiset siirtymäsäännökset uudistuksen tavoitteiden kannalta tarkoituksenmukaisia?

Vastaajien määrä: 1



#### 49. Vapaamuotoiset huomiot.

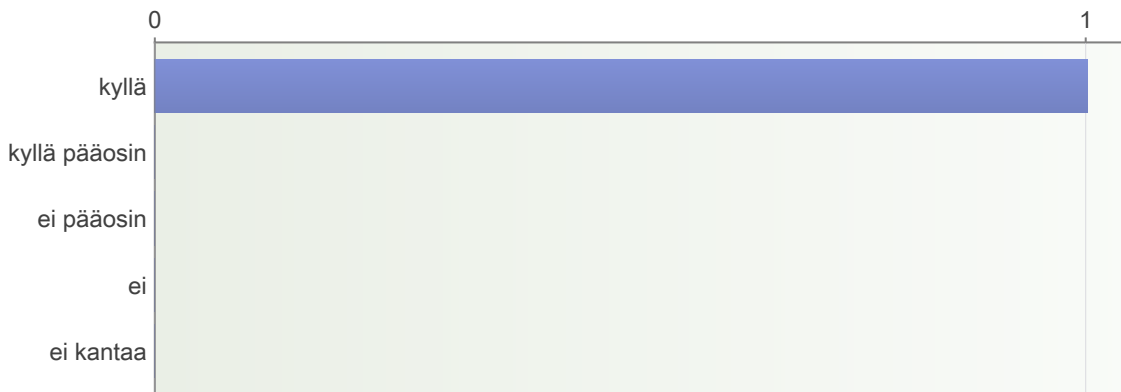
Vastaajien määrä: 1

- Valinnanvapauden voimaantulo on perusteltua tapahtua esitetystä aikataulusta 1.1.2019. Lakiin ei tule kirjata lainkaan perustason palveluvalikoiman laajentamista. Palveluvalikoiman laajentaminen sairaan-/terveydenhoitaja + yleislääkäri -tasoisista palveluista erikoistason palveluihin heikentää merkittävästi markkinamekanismin toimivuutta ja lisää riskiä markkinoiden keskittymisestä. Mahdollinen siirtymäaika maakunnan valinnanvapauspalvelutuotannolle johtaisi tilanteeseen, jossa avoimilla markkinoilla toimisi erilaisilla pelisäännöillä operoivia toimijoita. Tilanne vääristäisi markkinat jo lähtökohtaisesti.

Erillisiä siirtymäaikoja ei tarvita, vaan esim. voimaanpanolaissa voitaisiin säätää siitä että uuden maakunnan valmistelua toteuttava väliaikaishallinto voisi perustaa tarvittavan sote-keskustyön.

#### 50. 17. Antaako esitys maakunnille riittävät edellytykset järjestämisvastuun toteuttamiseen?

Vastaajien määrä: 1

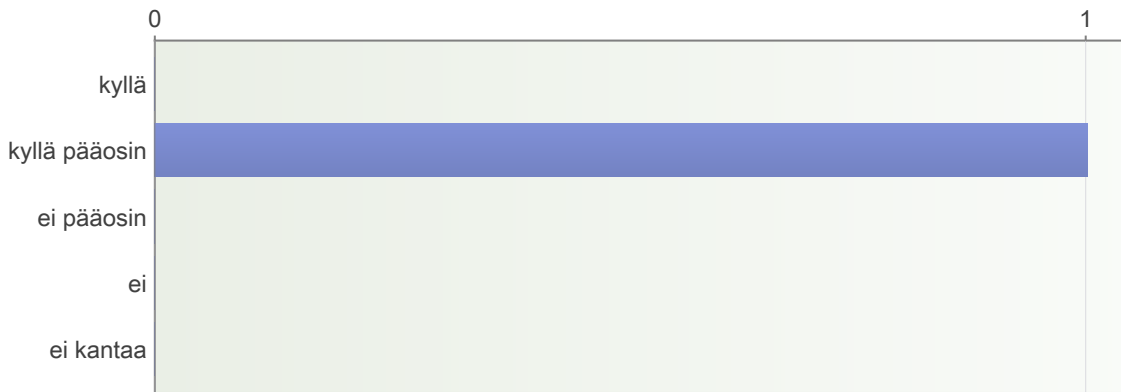


#### 51. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

#### 52. 18. Antaako esitys riittävät edellytykset sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoiden syntymiseen?

Vastaajien määrä: 1



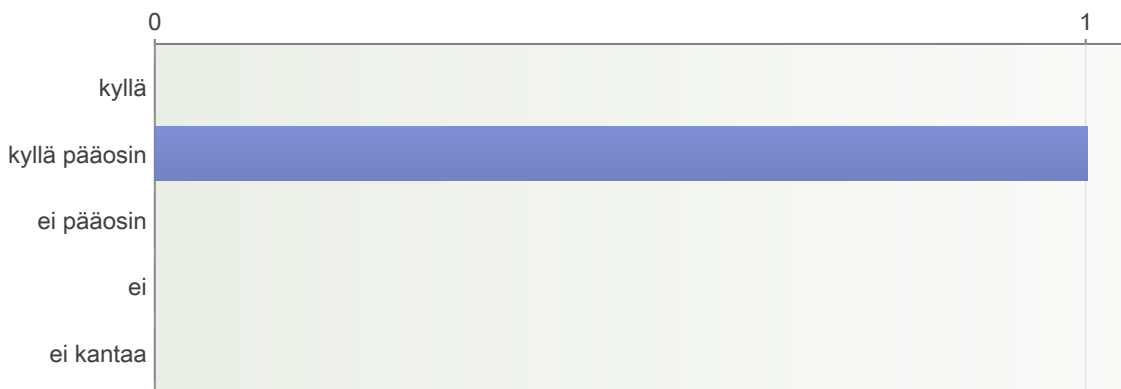
### 53. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Markkinat toimivat, kun niillä on runsaasti myyjiä (=tuottajat) ja ostajia (=asiakkaat). Esitys antaa tähän muilta osin hyvät edellytykset, mutta myyjien riittävään määrään tulee kiinnittää viimeistelyssä huomioita. Parhaiten tämä onnistuu luopumalla aioitusta suoran valinnan palveluvalikoiman laajennuksesta 2021, pitäytymällä sairaan-/terveydenhoitaja + yleislääkäri + sosiaaliohjaus -tasoisessa suoran valinnan yksiköissä sekä hoitamalla kattavasti tarvittavat lisäpalvelut Maakunnan myöntämin asiakasetelein. Erillinen sote-keskuksen myöntämä maksuseteli yhdistettynä niiden aiottuun palveluvalikoiman laajennukseen muodostaa rakenteellisen esteen toimivien sote-markkinoiden syntymiselle. Lisäksi se on omiaan vähentämään lähipalveluiden elinkelpoisuutta erityisesti suurten maakuntakeskusten ulkopuolella.

### 54. 18b. Antaako esitys riittävät edellytykset pienten toimijoiden toimimiseen sosiaali- ja terveydenhuollon markkinoilla?

Vastaajien määrä: 1





## 55. Jos ei, miten esitystä tulisi muuttaa?

Ei vastauksia.

## 56. Vapaamuotoiset huomiot.

Vastaajien määrä: 1

- Perustason (=sote-keskus) palveluvalikoima tulee rajata selkeästi suppeaksi eikä lakiin tule kirjata sen laajentamista seuraavassa vaiheessa. Maakunnille ei pidä antaa oikeutta muuttaa tai laajentaa sote-keskusten palveluvalikoimaa.

Tämän lausunnon aikaisemmissa kohdissa (7. ja 8.) mainittu asiakassetelin ja maksusetelin myöntäminen ja siihen liittyvän palvelutarpeen arvioinnin tekeminen etäyhteyden avulla on oleellinen tekijä pienten, paikallisten vain yhteen palveluun keskittyneiden palveluntuottajien elinkelpoisuudelle.

Luopuminen sote-keskuksen myöntämästä maksusetelistä ja sen korvaaminen sote-keskuksen maakunnan puolesta tietyissä tilanteissa myöntämällä asiakassetelillä edistäisi erityisesti pienten palveluntuottajien verkostoitumista ja toimintaedellytyksiä.

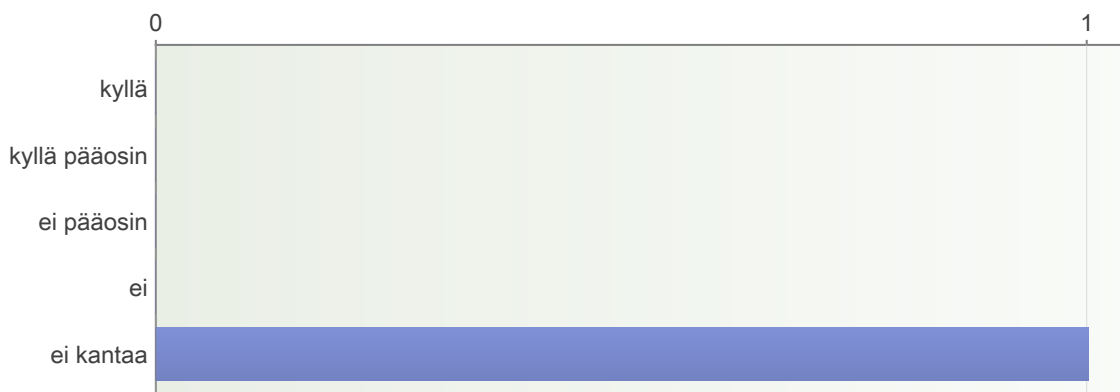
## 57. 19. Miten ihmisen lisääntyvä mahdollisuus valita palveluntuottaja ja vaikuttaa siten palveluihinsa vaikuttaa ihmisen hoitoon?

Vastaajien määrä: 1

- Kaikilta muilta elämän aloilta tuttu vapaus valita itselleen tarkoituksenmukaisin ja sopivin hoito ja hoiva epäilemättä parantaa niiden saatavuutta ja lisää asiakkaiden sitoutumista itse tekemiinsä valintoihin.

## 58. 20. Onko laki tarkoituksenmukainen hammashoidon näkökulmasta?

Vastaajien määrä: 1

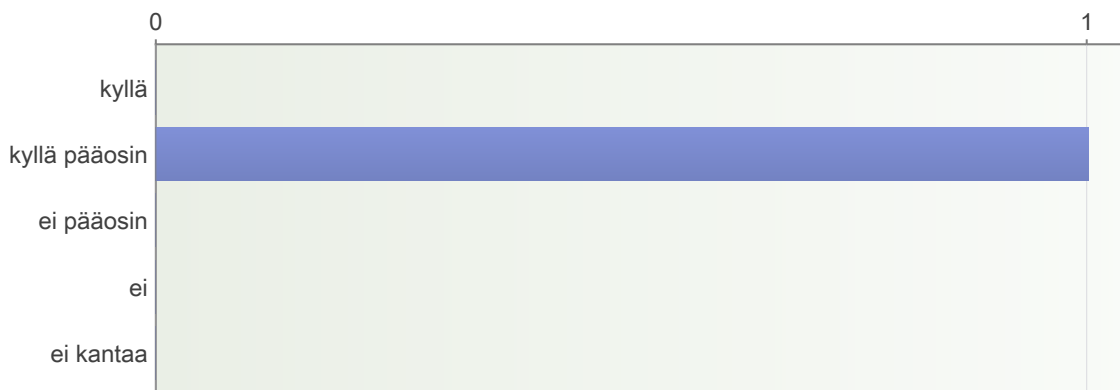


## 59. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

## 60. 21. Onko uudistuksen vaikutukset arvioitu näkemyksenne mukaan oikein ja riittävästi?

Vastaajien määrä: 1



## 61. Vapaamuotoiset huomiot.

Ei vastauksia.

## 62. 22. Miten arvioitte uudistuksen vaikuttavan oman taustaorganisaationne tai jäsenorganisaatioidenne asemaan?

Vastaajien määrä: 1

- Kansalaisten valinnanvapaus selkärajaisissa, erillisissä hoito- ja tutkimuskokonaisuuksissa esim. diabeteksen-, glaukooman- ja ikärappeuman hoitoon ja seurantaan sekä kaihin leikkaushoitoon liittyen epäilemättä lisää yksityisten silmäterveyden palveluiden tuottajien mahdollisuuksia. Toisaalta vääjäämättä kiristynyt kilpailu pakottaa uusien toimintamallien kehittämiseen ja digitalisaation vahvaan hyödyntämiseen mikä epäilemättä laskee palveluiden hintoja.

Arvioimme, että valinnanvapaus-lainsäädännön myötä merkittävä osa näkemisen ja silmäterveyden toimialan marraskuussa 2016 julkistaman Tekes-hankkeen mahdollisuuksista ja sen osoittamista yhteiskunnalle kertyvistä yli 40 miljoonan euron vuosittaisista silmäterveyden peruspalveluiden säästöistä on nyt mahdollista saavuttaa.

Tämän lakiesityksen tueksi tarvitaan lisäksi muutokset terveydenhuollon ammattihenkilöasetuksen 16§:ään optikkotoiminnan rajoituksiin liittyen.

## 63. 23. Muut vapaamuotoiset huomiot hallituksen esitysluonnoksesta.

Ei vastauksia.

## 64. 24. Yksilöidyt säädösmuutosehdotukset.

Vastaajien määrä: 1

- Laki asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa

1 luku Yleiset säännökset

---

2 § Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

2) palvelutarpeen arvioinnilla sosiaalihoitolain (1301/2014) 36 ja 37 §:ssä tarkoitettua palvelutarpeen arviointia sekä terveydenhuoltolaissa tarkoitettua hoidon tarpeen arviointia, joka voi tapahtua myös etäyhteyden välityksellä;

---

5 § Valinnanvapaus suoran valinnan palveluissa

Jäljempänä 13 §:ssä tarkoitetuissa suoran valinnan palveluissa asiakkaalla on oikeus valita itse ilman maakunnan osoitusta tai maakunnan liikelaitoksen tekemää palvelutarpeen arviointia:

- 1) sosiaali- ja terveyskeskus sekä suunhoidon yksikkö, joissa tuotetaan suoran valinnan palveluja 3 luvussa tarkoitettulla tavalla;
- 2) sosiaali- ja terveyskeskus sekä suunhoidon yksikkö, joissa tuotetaan suoran valinnan palveluja väliaikaisesti 7 §:ssä tarkoitettulla tavalla; sekä
- 3) palveluja antava ammattihenkilö 8 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön tekemän palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakkaalla on lisäksi oikeus valita hänelle myönnetyllä maksusetelillä palvelun tuottaja. Sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikkö voi suorittaa palvelutarpeen arvioinnin myös etäyhteyden välityksellä.

---

6 § Valinnanvapaus maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevissa palveluissa Maakunnan liikelaitos vastaa muiden kuin suoran valinnan palvelujen tuottamisesta järjestämislais- sa säädetyllä tavalla. Maakunnan liikelaitoksen tuottamissa palveluissa asiakkaalla on oikeus valita:

- 1) maakunnan liikelaitoksen perustason toimipiste 4 luvussa tarkoitettulla tavalla;
- 2) maakunnan liikelaitoksen erityistason toimipiste 4 luvussa tarkoitettulla tavalla;
- 3) väliaikainen maakunnan liikelaitoksen toimipiste 7 §:ssä tarkoitettulla tavalla; sekä
- 4) palveluja antava ammattihenkilö 8 §:ssä tarkoitettulla tavalla.

Maakunnan liikelaitoksen tekemän palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakkaalla on lisäksi oikeus valita:

- 1) hänelle myönnetyllä asiakassetelillä palvelun tuottaja 5 luvussa säädetyllä tavalla; sekä
- 2) hänelle myönnetyllä henkilökohtaisella budjetilla palvelun tuottaja sekä vaikuttaa palvelujen sisältöön 6 luvussa säädetyllä tavalla.

Maakunnan liikelaitos voi suorittaa palvelutarpeen arvioinnin myös etäyhteyden välityksellä.

---

3 luku Suoran valinnan palvelut

---

12 § Sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön valinta

Asiakkaalla on oikeus valita sosiaali- ja terveyskeskus ja suunhoidon yksikkö. Valinta tehdään 13§:ssä tarkoitettujen sosiaali- ja terveydenhuollon ja suun terveydenhuollon palvelukokonaisuuksien osalta erikseen. Asiakkaan valinta voi kohdistua samanaikaisesti vain yhteen palvelun tuottajaan kummankin palvelukokonaisuuden osalta.

Suoran valinnan palvelun tuottajan on annettava asiakkaalle mahdollisuus asioida myös muissa toimipisteissään kuin asiakkaan valitsemassa sosiaali- ja terveyskeskuksessa tai suunhoidon yksikössä.

Suoran valinnan palvelun tuottajan on annettava asiakkaalle maksusetelin avulla mahdollisuus valita palvelun tuottaja suoran valinnan palvelukokonaisuuksiin kuuluvissa sellaisissa yksittäisissä toimenpiteissä ja palveluissa, jotka ovat palvelukokonaisuuden itsenäisiä osakokonaisuuksia. Samoin palvelun tuottaja voi menetellä silloin, jos palvelun tuottajalla ei ole itsellään tarjota suoran valinnan palveluihin kuuluvaa, asiakkaan tarpeen mukaista palvelua. Jos asiakas kieltäytyy vastaanottamasta maksuseteliä, suoran valinnan palvelun tuottaja vastaa asiakkaan sosiaali- ja terveystarpeiden toteuttamisesta muulla tavoin.

Palvelutarpeen arviointi maksusetelin piiriin kuuluvissa sellaisissa suoran valinnan palvelukokonaisuuksiin kuuluvissa yksittäisissä toimenpiteissä ja palveluissa, jotka ovat palvelukokonaisuuden itsenäisiä osakokonaisuuksia tai joita palvelun tuottajalla ei ole itsellään tarjota, voidaan suorittaa myös etäyhteyden välityksellä, mikäli palvelutarpeen arvioimiseksi on käytössä riittävät terveydenhuollon ammattihenkilön koostamat tiedot.

Suoran valinnan palvelun tuottajalla säilyy kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta sekä palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta myös silloin, kun asiakas käyttää 3 momentin mukaista mahdollisuutta valita palvelun tuottaja maksusetelillä.

---

## 5 luku Asiakasseteli

---

### 19 § Palvelutarpeen arviointi ja menettely asiakasseteliä annettaessa

Maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan sosiaali- ja terveystarpeiden arvioinnista, terveydenhuoltoa koskevan hoitopäätöksen teosta ja sosiaalihuoltoa koskevan hallintopäätöksen teosta siten, kuin niistä erikseen säädetään.

Jos edellytykset asiakassetelillä järjestettävän palvelun saamiselle täyttyvät asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella, asiakkaalle on myönnettävä palveluun asiakasseteli. Asiakasseteli voidaan antaa asiakkaalle myös yksittäisiä palveluja laajempaan palvelukokonaisuuteen. Palvelutarpeen arviointi asiakassetelillä järjestettävän palvelun edellytysten täyttymisen arvioimiseksi voidaan suorittaa myös etäyhteyden välityksellä.

Jos asiakas kieltäytyy hänelle tarjotusta asiakassetelistä, maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan sosiaali- ja terveystarpeiden toteuttamisesta muulla tavoin. Asiakas voi 17 §:n mukaisesti valita myös toisen maakunnan liikelaitoksen palveluyksikön.

---

## Laki asiakkaan valinnanvapaudesta sosiaali- ja terveydenhuollossa

### Yksityiskohtaiset perustelut

## 1 luku Yleiset säännökset

---

### 2 §. Määritelmät. Pykälässä määritellään laissa käytettävät valinnanvapausjärjestelmään liittyvät käsitteet.

Kohdassa 2 määritellään palvelutarpeen arviointi. Sosiaalihuoltolain 36 ja 37 §:ssä säädetään palvelutarpeen arvioinnista. Palvelutarpeen arviointi sisältäisi yhteenvedon asiakkaan tilanteesta ja sosiaalipalvelujen sekä erityisen tuen tarpeesta. Terveystarpeiden arvioinnista käytetään käsitettä hoidon tarpeen arviointi. Hoidon tarpeen arviointiin sisältyisi myös terveydenhuollon palvelujen tarpeen arviointi.

Selvennyksenä kohdassa todetaan, että terveydenhuoltolain tarkoittama hoidon tarpeen arviointi on mahdollista tehdä myös etäyhteyden välityksellä. Etäyhteydellä viitataan ensi sijassa sähköisiin asiointi- ja tietojärjestelmäpalveluihin, jotka mahdollistavat muun ohella asiakkaan potilastietojen tietoturvallisen siirron ja niiden käytön organisaatio- ja aluerajoista riippumattomasti sekä parantavat palvelujen saatavuutta ja yhdenvertaisuutta.

---

5 §. Valinnanvapaus suoran valinnan palveluissa. Pykälässä säädetään asiakkaan valinnanvapauden kokonaisuudesta suoran valinnan palveluissa. Säännös on luonteeltaan informatiivinen. Suoran valinnan palvelujen valintaoikeuden sisällöstä säädetään tarkemmin lain 3 luvussa, väliaikaisen palveluntuottajan valinnasta 7 §:ssä sekä ammattihenkilön valinnasta 8 §:ssä.

Pykälän 1 momentin mukaan asiakkaan oikeus valita suoran valinnan palveluiden tuottaja ilman maakunnan liikelaitoksen ohjausta tai palvelujen tarpeen arviointia kohdistuisi pykälän 1 kohdan perusteella suoran valinnan palveluja tuottavaan sosiaali- ja terveyskeskukseen sekä suunhoidon yksikköön. Pykälän 2 momentin 2 kohdan perusteella oikeus valita väliaikaisesti suoran valinnan palveluja tuottava sosiaali- ja terveyskeskus sekä suunhoidon yksikkö säädettäisiin 7 §:ssä. Pykälän 2 momentin 3 kohdan perusteella ammattihenkilön valintaoikeus määräytyisi 8 §:ssä tarkoitetulla tavalla.

Pykälän 2 momentissa säädetään asiakkaan oikeudesta valita palveluntuottaja sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön myöntämän maksusetelin perusteella. Sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön tulisi todetun palvelutarpeen perusteella antaa asiakkaalle mahdollisuus valita maksuseteli. Maksuseteli on asiakkaalle myönnetty sitoumusta korvata asiakkaan valitsemalle palvelun tuottajalle maksusetelin tarkoittamien palvelujen kustannukset maksusetelin arvoon asti. Maksusetelistä säädetään tarkemmin 12 §:ssä. Selvennyksenä 2 momentissa todetaan, että palvelutarpeen arviointi ja toteaminen on sosiaali- ja terveyskeskuksissa sekä suunhoidon yksiköissä mahdollista tehdä myös etäyhteyden välityksellä, kuten säädetään tarkemmin 12 §:ssä.

---

6 §. Valinnanvapaus maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevissa palveluissa. Pykälässä säädettäisiin asiakkaan valintaoikeuden rakenteesta maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulla olevissa palveluissa. Säännös on luonteeltaan informatiivinen. Maakunnan liikelaitoksen tuotantovastuulle kuuluvien palveluiden valinnasta säädetään tarkemmin 4-6 luvuissa.

Pykälän 1 momentin perusteella maakunnan liikelaitos vastaisi muiden kuin suoran valinnan palvelujen tuottamisesta. Maakunnan liikelaitoksen tuottamien palveluiden sisällöstä säädettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetussa laissa. Pykälän 1 momentin 1 kohdan perusteella asiakkaan oikeus valita maakunnan liikelaitoksen perustason toimipiste sekä 2 kohdan perusteella oikeus valita erityistason toimipiste määräytyisi 4 luvussa säädetyllä tavalla. Valintaoikeus väliaikaisesti palveluja tuottavan maakunnan liikelaitoksen toimipisteen osalta säädettäisiin 7 §:ssä ja ammatinharjoittajan valintaoikeudesta 8 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin asiakkaan valintaoikeudesta niiden palveluiden osalta, jotka edellyttävät maakunnan liikelaitoksen palvelutarpeen arviointia. Asiakkaan oikeus valita palveluntuottaja palvelutarpeen arvioinnin jälkeen koostuisi 2 momentin 1 kohdan perusteella maakunnan liikelaitoksen myöntämästä asiakassetelistä, josta säädettäisiin lain 5 luvussa sekä henkilökohtaisesta budjetista, josta säädettäisiin lain 6 luvussa.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin selvennyksenä, että palvelutarpeen arviointi ja toteaminen on maakunnan liikelaitoksissa mahdollista tehdä myös etäyhteyden välityksellä, kuten 19 §:ssä säädetään.

---

### 3 luku Suoran valinnan palvelut

---

12 §. Sosiaali- ja terveyskeskuksen ja suunhoidon yksikön valinta. Pykälässä säädettäisiin asiakkaan oikeudesta valita sosiaali- ja terveyskeskus ja suunhoidon yksikkö. Pykälän 1 momentin mukaan asiakkaalla olisi oikeus valita sosiaali- ja terveyskeskus ja suunhoidon yksikkö ilman maakunnan liikelaitoksen osoitusta tai palvelujen tarpeen arviointia. Asiakas voisi valita erikseen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen tuottajan sekä suun terveydenhuollon palvelujen tuottajan. Valinta voisi kuitenkin kohdistua vain yhteen sosiaali- ja terveydenhuollon ja yhteen suun terveydenhuollon palveluntuottajaan kerrallaan. Poikkeuksena ovat kuitenkin tilanteet, joissa asiakas tarvitsee tilapäisesti palveluja valitsemansa sosiaali- ja terveyskeskuksen sijaintikunnan ulkopuolella. Tähän liittyvästä oikeudesta valita tilapäinen palvelun tuottaja säädetään 7 §:ssä.

Maakunnan liikelaitos ei voisi itse tuottaa suoran valinnan palveluja, vaan sen olisi yhtiötettävä suoran valinnan palveluihin sisältyvä palvelutoimintansa. Yhtiöittämisvelvollisuudesta säädettäisiin erikseen jäljempänä 33 §:ssä. Suoran valinnan palveluja tuottaisivat näin ollen maakunnan liikelaitoksen yhtiöt sekä yksityiset palvelun tuottajat. Maakunta hyväksyisi suoran valinnan palvelun tuottajat 7 luvussa säädetyllä hyväksymismenettelyllä mukaisesti ja tekisi niiden kanssa sopimukset suoran valinnan palvelujen tuottamisesta.

Suoran valinnan palvelun tuottaja voisi tuottaa palvelujaan eri toimipisteissä eli asiakas ei välttämättä saisi kaikkia suoran valinnan palveluihin kuuluvia palveluja samasta toimipisteestä. Asiakkaan valitsema toimipiste

olisi kuitenkin päävastuussa asiakkaan palvelujen tuottamisesta.

Pykälän 2 momentin mukaan suoran valinnan palvelun tuottajan olisi annettava asiakkaalle mahdollisuus asioida myös muissa toimipisteissään kuin asiakkaan valitsemassa sosiaali- ja terveyskeskuksessa tai suunhoidon yksikössä. Asiakas voisi tällöin käyttää joustavasti palveluja esimerkiksi koko Suomen alueella valitsemansa palvelun tuottajan toimipisteissä. Suoran valinnan palvelun tuottaja voisi tehdä myös esimerkiksi yhteistyösopimuksia muiden maakuntien alueilla toimivien palvelun tuottajien kanssa siitä, että asiakkaat voivat käyttää joustavasti näitä yhteistyökumppaneiden toimipisteitä. Myös maakuntien liikelaitosten yhtiöt, jotka toimivat suoran valinnan tuottajina, voisivat tehdä tällaisia yhteistyösopimuksia muiden palvelun tuottajien kanssa. Yhteistyösopimukset suoran valinnan palvelujen tuottamisesta olisivat mahdollisia 34 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella, jonka mukaan suoran valinnan palvelun tuottaja voi huolehtia palvelukokonaisuuden tuottamisesta sopimuksin yhdessä muun palveluntuottajan kanssa.

Suoran valinnan palvelun tuottaja vastaisi koko palvelukokonaisuuden tuottamisesta. Palvelun tuottaja voisi tuottaa palveluja itse tai esimerkiksi hankkia niitä toiselta palvelun tuottajalta 34 §:n mukaisesti.

Pykälän 3 momentin mukaan suoran valinnan palvelun tuottajan olisi annettava asiakkaalle maksusetelin avulla mahdollisuus valita palvelun tuottaja suoran valinnan palvelukokonaisuuksiin kuuluvissa sellaisissa yksittäisissä toimenpiteissä ja palveluissa, jotka ovat palvelukokonaisuuden itsenäisiä osakokonaisuuksia. Samoin palvelun tuottaja voisi menetellä silloin, jos palvelun tuottajalla ei ole itsellään tarjota suoran valinnan palveluihin kuuluvaa, asiakkaan tarpeen mukaista palvelua. Osakokonaisuuksilla tarkoitettaisiin esimerkiksi erityistyöntekijöiden (muun muassa puheterapeutit, ravitsemusterapeutit, jalkoehoitajat, psykologit, optikot) palveluja taikka erikoislääkärin konsultaatiota edellyttäviä suoran valinnan palvelun tilanteita, kuten esimerkiksi näkövammaisuutta aiheuttavien silmäsairauksien tutkimusta ja hoitoa. Näihin palveluihin sosiaali- ja terveyskeskuksen tulisi myöntää maksuseteli, vaikka suoran valinnan palvelun tuottaja tarjoaisi näitä palveluja myös omana tuotantonaan.

Maksusetelin avulla asiakas voisi valita palvelun tuottajan kaikista yksityisistä palvelun tuottajista, jotka on rekisteröity palveluntuottajalain 10 §:n mukaiseen rekisteriin. Maksusetelillä ei voisi saada palvelua maakunnan liikelaitokselta. Maksusetelipalvelun tuottaja vastaisi 37 §:n mukaisesti annettavan palvelun sisällöstä ja tuottamisesta siten kuin maksusetelissä on määritetty.

Jos asiakas kieltäytyisi vastaanottamasta maksuseteliä, suoran valinnan palvelun tuottaja vastaisi asiakkaan sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottamisesta muulla tavoin. Tällöin suoran valinnan palvelun tuottaja voisi tuottaa palvelun itse tai esimerkiksi hankkia sen toiselta palvelun tuottajalta ostopalveluna.

Pykälän 4 momentin mukaan palvelutarpeen arviointi maksusetelin piiriin kuuluvissa sellaisissa suoran valinnan palvelukokonaisuuksiin kuuluvissa yksittäisissä toimenpiteissä ja palveluissa, jotka ovat palvelukokonaisuuden itsenäisiä osakokonaisuuksia tai joita palvelun tuottajalla ei ole itsellään tarjota, voidaan suorittaa myös etäyhteyden välityksellä, mikäli palvelutarpeen arvioimiseksi on käytössä riittävät terveydenhuollon ammattihenkilön koostamat tiedot. Etäyhteydellä viitataan ensi sijassa sähköisiin asiointi- ja tietojärjestelmäpalveluihin, jotka mahdollistavat muun ohella asiakkaan potilastietojen tietoturvallisen siirron. Esimerkki tällaisesta on muun muassa jo olemassa olevat Kanta-palvelut.

Edellytyksenä etäyhteyden välityksellä suoritettavalle palvelutarpeen arvioinnille maksusetelin piiriin kuuluvissa palveluissa olisi, että käytössä olisi jo arvioinnin kannalta riittävät pohjatiedot. Tällaisiksi riittäviksi tiedoiksi katsottaisiin ainoastaan sellaiset tiedot, jotka on koostanut terveydenhuollon ammattihenkilöistä annetun lain (559/1994) 2 §:n tarkoittama terveydenhuollon ammattihenkilö ammatillisen osaamisensa ja ammattihenkilöiden työnjaon mukaisesti.

Esimerkkeinä terveydenhuollon ammattihenkilöistä, jotka tehtävänkuvassaan lähtökohtaisesti keräävät ja koostavat palvelutarpeen arvioinnin kannalta olennaista ja riittävää pohjatietoa, voidaan mainita muun ohella optikot ja fysioterapeutit. Esimerkiksi silmäterveyteen liittyvissä kysymyksissä optikko ja fysioterapeuttisessa tutkimuksessa fysioterapeutti voisi kirjata sähköiseen asiointi- ja tietojärjestelmäpalveluun asiakkaalle tekemissään tutkimuksissa toteamansa mahdolliset sairauksiin tai lääketieteellisen tutkimuksen tarpeeseen viittaavat löydökset tai oireet niin, että tieto näistä löydöksistä tai oireista olisi etäyhteyden välityksellä käytettävissä suoraan asiakkaan sosiaali- ja terveyskeskuksessa. Asiakkaan sosiaali- ja terveyskeskus suoran valinnan palvelun tuottajana pystyisi näin edelleen etäyhteyden välityksellä suorittamaan maksusetelin myöntämisen kannalta oleellisen palvelutarpeen arvioinnin sähköiseen asiointi- ja tietojärjestelmäpalveluun jo

kirjattujen ja koostettujen tietojen perusteella ilman, että asiakkaan tarvitsisi tässä tarkoituksessa erikseen hakeutua valitsemaansa sosiaali- ja terveyskeskukseen palvelutarpeen arvioimiseksi. Näin vältettäisiin päällekkäistä työtä ja alennettaisiin koko tutkimus- ja hoitoketjun kuluja.

Tapauskohtaisesti päätöksen siitä, onko palvelutarpeen arvioimiseksi olemassa riittävät terveydenhuollon ammattihenkilön koostamat tiedot, tekee aina suoran valinnan palvelun tuottaja ottaen huomioon erityisesti lain tarkoitus edistää sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaiden mahdollisuuksia valita palvelun tuottaja, parantaa palvelujen saatavuutta ja laatua sekä vahvistaa palvelujärjestelmän kannusteita kustannusvaikuttavaan toimintaan ja jatkuvaan kehittämiseen.

Pykälän 5 momentin mukaan myös maksuseteliä käytettäessä suoran valinnan palvelun tuottajalla säilyisi kokonaisvastuu asiakkaan palvelukokonaisuudesta sekä palvelujen laadusta ja vaikuttavuudesta.

---

## 5 luku Asiakasseteli

---

18 § Asiakassetelillä annettavat palvelut. Pykälän perusteella maakunnan olisi päätettävä ne muut kuin suoran valinnan palveluihin kuuluvat sosiaali- ja terveyspalvelut, joiden järjestämisessä se käyttää asiakasseteliä. Maakunnan olisi määriteltävä riittävässä määrin muita kuin suoran valinnan palveluita asiakassetelin käyttöalaa. Riittävyttä arvioidaan erityisesti valinnanvapauden näkökulmasta siten, että asiakkaan valinnanvapaus toteutuu kyseessä olevista sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa.

Maakunta päättäisi tarkemmin, missä palveluissa asiakasseteli otetaan käyttöön. Maakunnan tulisi varmistaa asiakkaan valinnanvapaus asiakassetelin avulla niissä muissa kuin suoran valinnan palveluissa, jotka eivät ole kiireellisiä, julkisen vallan käyttöä, sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 11 §:n ja terveydenhuoltolain 45 §:n mukaan tehtävän harvinaisuuden, vaativuuden tai suurten kustannusten perusteella keskitettäviä palveluita tai joita ei toteuteta henkilökohtaisen budjetin avulla. Vähimmäistasona on, että viisitoista prosenttia näiden palveluiden kokonaiskuluista olisi asiakassetelin piirissä. Asiakasseteliä voitaisiin käyttää joustavasti lisäämään asiakkaan valinnanvapautta. Maakunta voi ottaa huomioon alueellisen ja valtakunnallisen palveluntarjonnan asiakassetelin käyttökohteiden tarkemmassa määrittelyssä. Tällöin voidaan poiketa perustellusta syystä asiakassetelin piirissä olevien palveluiden vähimmäistasosta.

Lähinnä kyseeseen tulisivat asiakassuunnitelmaan perustuvat kiireettömän sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut.

Terveydenhuollossa asiakasseteliä käytettäisiin maakunnan liikelaitoksen vastuulla olevissa kiireettömissä erityistason palveluissa, kuten silmäkirurgisissa toimenpiteissä (esimerkiksi kaihileikkauksissa) ja näihin liittyvissä laboratoriopalveluissa, erikoislääkärin ja erikoishammaslääkärin vastaanottokäynneissä (mukaan lukien niihin liittyvät toimenpiteet ja diagnostiset tutkimukset), sekä kuntoutuspalveluissa, mukaan lukien apuvälinepalveluissa.

Sosiaalihuollossa asiakasseteliä käytettäisiin maakunnan liikelaitoksen vastuulla olevissa sosiaalihuollon perus- ja erityistason palveluissa (esimerkiksi asumispalveluissa, päivätoiminnassa, omaishoitajan vapaan aikaisissa palveluissa, kotihoidossa ja kotipalvelussa sekä vammaispalvelulain mukaisessa henkilökohtainen avussa). Päättäessään asiakassetelin käyttöönotosta maakunnan tulee ottaa huomioon sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain 27 §:ssä tarkoitetut sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnalliset tavoitteet, maakunnan asukkaiden tarpeet ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 14 §:ssä tarkoitettu maakunnan palvelupalvelustrategia ja sen linjaukset muilta tuottajilta hankittavista palveluista. Maakunnan velvollisuutena on päätöksenteossaan huolehtia siitä, että maakunnan asukkailla toteutuu mahdollisuus valita palveluiden tuottaja.

Sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämislain 14 §:n perusteella maakunnan on määriteltävä palvelustrategiassaan tavoitteet yksityisiltä palvelun tuottajilta hankittavien palvelujen vähimmäismäärälle. Vähimmäismäärä koskisi lähinnä ostopalveluja ja asiakassetelipalveluja, koska niiden osalta maakunnalla on välitön vaikutusmahdollisuus hankittaviin palveluihin. Suoran valinnan palveluista maakunnalla on mahdollisuus vaikuttaa sen volyyymiin ainoastaan siltä osin kuin maakunta määritteli suoran valinnan palvelut lain 13 §:ssä määriteltä vähimmäistasoa laajemmaksi. Henkilökohtaisella budjetilla toteutettavien palvelujen osalta maakunta voi yhdessä asiakkaan kanssa tehtävän asiakassuunnitelman avulla määrittellä hankittavien palvelujen määrää.

Sote-järjestämislaissa ei ole säädetty muualta hankittavien palvelujen osuutta. Tähän vaikuttaa kuitenkin sote-järjestämislain 27 §:n pykälän perusteella valtioneuvoston hyväksymät valtakunnalliset tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollolle. Valtioneuvosto voi asettaa maakuntia ohjaavan tavoitteen myös muilta tuottajilta hankittavien palvelujen osuudelle maakunnan tuottamisvastuulle kuuluvista palveluista. Maakuntavaltuuston olisi otettava huomioon nämä tavoitteet siinä laajuudessa kuin maakunnassa on saatavilla yksityisiä palveluja. Lisäksi maakuntavaltuusto voi määrittää korkeammankin tavoitteen, joka velvoittaa maakunnan toimintaa. Edellä olevan mukaisesti lähtökohtana on, että maakunta käyttää asiakasseteliä mahdollisimman laajasti silloin kun palveluja on saatavilla asiakkaanvalinnanvapauden toteuttamiseksi ja se on toiminnallisesti ja taloudellisesti perusteltu.

Asiakas maksaisi asiakassetelillä annettavasta palvelusta vain sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain mukaisen asiakasmaksun. Asiakas voisi halutessaan käyttää omia varojaan ja maksaa asiakassetelin arvon lisäksi itse lisäpalveluita. Tällöin hän maksaisi itse palvelun hinnan ja asiakassetelin erotuksen.

---

19 § Palvelutarpeen arviointi ja menettely asiakasseteliä annettaessa. Pykälässä säädetään asiakassetelin antamisesta noudatettavasta menettelystä. Pykälän 1 momentin perusteella maakunnan liikelaitos vastaa asiakkaan palvelutarpeen arvioinnista, terveydenhuoltoa koskevan hoitopäätöksen teosta ja sosiaalihuoltoa koskevan hallintopäätöksen teosta. Sosiaalihuollon palvelutarpeen arvioinnista säädetään sosiaalihuoltolain 36 §:ssä ja hoidon tarpeen arvioinnista säädetään terveydenhuoltolaissa. Sosiaalihuollon antamisesta on tehtävä hallintolain 43 §:n mukainen hallintopäätös. Tästä päätöksentekovelvollisuudesta säädetään myös sosiaalihuoltolain 45 §:ssä. Terveystieteiden tutkimuskeskuksessa tapahtuvan hoidon tarpeen arvioinnin perusteella tehtävä hoitopäätös ei ole valituskelpoinen hallintopäätös.

Jos edellytykset asiakassetelillä järjestettävän palvelun saamiselle täyttyvät asiakkaan palvelutarpeen arvioinnin perusteella, asiakkaalle olisi myönnettävä pykälän 2 momentin mukaan palveluun asiakasseteli. Maakunnan liikelaitos arvioisi asiakkaan sosiaali- tai terveydenhuollon tarpeen ja tekisi sosiaalipalvelua koskevan hallintopäätöksen tai terveydenhuoltoa koskevan hoitopäätöksen. Maakunnan liikelaitos myöntäisi asiakkaalle edellä kuvatun palvelutarpeen arvioinnin perusteella asiakassetelin niissä palveluissa, joissa maakunta on ottanut asiakassetelin käyttöön. Asiakasseteli olisi mahdollista antaa asiakkaalle yksittäiseen palveluun (esimerkiksi kaihileikkaus) tai myös laajempia palvelukokonaisuuksia (kotipalvelut ja kotisairaanhoido) varten. Palvelutarpeen arviointi asiakassetelillä järjestettävän palvelun edellytysten täyttymisen arvioimiseksi voitaisiin suorittaa myös etäyhteyden välityksellä. Etäyhteydellä viitataan ensi sijassa sähköisiin asiointi- ja tietojärjestelmäpalveluihin, jotka mahdollistavat muun ohella asiakkaan potilastietojen tietoturvallisen siirron. Esimerkki tällaisesta on muun muassa jo olemassa olevat Kanta-palvelut.

Pykälän 3 momentissa säädetään asiakkaan mahdollisuudesta kieltäytyä asiakassetelistä. Asiakkaalla olisi oikeus kieltäytyä asiakassetelistä, jolloin maakunnan liikelaitoksen olisi huolehdittava, että asiakas kuitenkin saa palvelun jollakin muulla asianmukaisella tavalla tuotettuna. Tällainen asianmukainen tapa olisi lähinnä maakunnan liikelaitoksen itse tuottama palvelu tai liikelaitoksen hankkima ostopalvelu.